

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІТАЛІЙСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ
ЛІТЕРАТУРИ НА ОСНОВІ РОМАНУ СІЛЬВАНИ ДЕ МАРІ “ОСТАННІЙ
ЕЛЬФ”**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми “Загальний і галузевий
усний та письмовий переклад з
італійської та англійської мов”
спеціальність – 035.055 Філологія
(романські мови та літератури (переклад
включно) перша – італійська)
Анастасія Володимирівна Стричак

Науковий керівник:
ас. Олеся ВЕКЛИЧ
Рецензент:
ас. Ольга БОГДАНОВА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри *теорії і практики перекладу*
романських мов імені Миколи Зерова
протокол № 8/1 від «27» травня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)
д.філол.н., проф. Ірина СМУЦІНСЬКА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Стричак А.В. “Лексико-стилістичні особливості перекладу українською мовою італійської сучасної дитячої літератури на основі роману Сільвани де Марі “Останній ельф””. Дипломна робота освітнього рівня – магістр. Спеціальність – 35.052 Філологія (романські мови та літератури (переклад включно), перша - італійська). – Київ, 2024.

Магістерська робота присвячена дослідженню питання лексико-стилістичних особливостей перекладу українською мовою італійської сучасної дитячої літератури. Для успішного досягнення поставленої мети в першому теоретичному розділі розглянуто специфіку поняття “дитяча література” та її особливості перекладу. Зокремо досліджено поняття лінгвокультурної адаптації як терміну та лінгвокультурну адаптацію окремих одиниць: тропів, фразеологізмів та конструкцій. У другому практичному розділі здійснений аналіз перекладу сучасної дитячої літератури українською мовою на основі роману Сільвани де Марі “Останній Ельф”).

Результати дослідження показують, що переклад сучасної італійської дитячої літератури українською є складним і багатогранним процесом, що потребує уваги до деталей, культурних особливостей та мовних нюансів. Глибокий аналіз літературних текстів допомагає розкрити багатогранність та унікальність кожної мови, збагачуючи наше розуміння світової літератури та міжкультурних комунікацій. Ці результати можуть зробити важливий внесок у розвиток перекладознавства та літературознавства, а також стимулювати подальші дослідження в цій області.

Ключові слова: *дитяча література, переклад, лінгвокультурна адаптація, аналіз, перекладацькі трансформації.*

ANNOTATION

Strychak A.V. "Lexical and Stylistic Features of Translating Modern Italian Children's Literature into Ukrainian Based on Silvana De Mari's Novel 'The Last Elf'". Master's Thesis. Specialty - 35.052 Philology (Romance Languages and Literatures (including translation), first - Italian). – Kyiv, 2024.

This master's thesis is dedicated to the study of the lexical and stylistic features of translating modern Italian children's literature into Ukrainian. To successfully achieve the set goal, the first theoretical chapter examines the specifics of the concept of "children's literature" and its translation features. In particular, the concept of linguistic and cultural adaptation is explored both as a term and in the context of individual units: tropes, idioms, and constructions. The second practical chapter provides an analysis of the translation of modern Italian children's literature into Ukrainian based on Silvana De Mari's novel "The Last Elf".

The results of the study show that translating modern Italian children's literature into Ukrainian is a complex and multifaceted process that requires attention to details, cultural nuances, and linguistic subtleties. An in-depth analysis of literary texts helps to reveal the richness and uniqueness of each language, enriching our understanding of world literature and intercultural communications. These findings can make a significant contribution to the development of translation studies and literary theory, as well as stimulate further research in this area.

Keywords: *children's literature, translation, linguistic and cultural adaptation, analysis, translation transformations.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІТАЛІЙСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	9
1.1 Специфіка поняття “дитяча література”	9
1.2 Особливості перекладу дитячої літератури.....	10
1.3 Особливості перекладу антропонімів.....	12
1.4 Поняття лінгвокультурної адаптації.....	14
1.5 Лінгвокультурна адаптація соціально маркованої лексики в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури	15
1.6 Лінгвокультурна адаптація тропів в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури.....	18
1.7 Лінгвокультурна адаптація фразеологічних одиниць в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури.....	24
1.8 Лінгвокультурна адаптація конструкцій одиниць в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури.....	31
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВОЮ (НА ОСНОВІ РОМАНУ СІЛЬВАНИ ДЕ МАРІ “ОСТАННІЙ ЕЛЬФ”).....	33
2.1 Відтворення лексико-стилістичних особливостей роману “Останній ельф” українським перекладачем Романом Скакуном.....	33
2.2 Мовні характеристики та провіденційна роль головного героя роману “Останній ельф” Сільвани де Марі.....	33
2.3 Переклад антропонімів на українську мову у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”	41
2.4 Особливості перекладу тропів у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”	43
2.5 Особливості перекладу фразеологізмів у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”	52

2.6 Особливості перекладу конструкцій у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”

ВИСНОВКИ.....62

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....65

RIASSUNTO

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження, що стосується лексико-стильових особливостей перекладу італійської сучасної дитячої літератури на українську мову, на основі роману Сільвани де Марі “Останній ельф”, надзвичайно важлива у контексті сучасного культурного обміну та вивчення літератури. По-перше, дитяча література є не лише засобом розважання, а й ключовим інструментом для формування цінностей та світогляду нового покоління. Аналіз лексичних та стилістичних виразів у перекладі може допомогти визначити, які особливості мовної форми роману відтворюються в українському варіанті та як це може вплинути на сприйняття тексту читачем. По-друге, у світі глобалізації і культурного розмаїття вивчення літературних особливостей інших країн, в тому числі за допомогою перекладів, сприяє поглибленню міжнародного розуміння та взаємодії. Акцент на лексико-стильових особливостях у перекладі італійської дитячої літератури дозволяє розглядати не лише сюжетні аспекти, але й специфіку мовної культури, роблячи дослідження актуальним у контексті міжкультурного діалогу. Аналіз лексико-стильових аспектів перекладу роману "Останній ельф" видається актуальним, оскільки він вносить важливий вклад у розвиток перекладацької та літературної теорії, а також сприяє розширенню розуміння культурного контексту, вкладеного в дитячу літературу сучасної Італії.

Метою цієї магістерської роботи є встановлення специфіки італо-українського перекладу лексико-стилістичних особливостей роману Сільвани де Марі.

Перша частина дослідження розглядає теоретичні аспекти перекладу італійської сучасної дитячої літератури, зосереджуючись на особливостях перекладу та лінгвокультурній адаптації соціально маркованої лексики українською мовою. Дослідження виявляє ключові аспекти, що впливають на відтворення автентичності мовної форми та культурного контексту італійської літератури в українських перекладах. Друга частина роботи фокусується на особливостях перекладу сучасної дитячої літератури на прикладі роману

“Останній ельф” Сільвани де Марі. Аналізуються мовні характеристики головного героя, а також провіденційна роль антропонімів, конструкцій, фразеологічних одиниць та тропів у перекладі, надаючи глибокий порівняльний погляд на трансформації тексту при переосмисленні його українським читачем. У висновках підводиться підсумок здобутих результатів, виділяються основні висновки та рекомендації щодо вдосконалення перекладацьких підходів у відтворенні літературних текстів італійської сучасної прози в українському контексті. Дослідження покликане сприяти розширенню знань у галузі літературознавства, перекладознавства та міжкультурних комунікацій.

Завданнями дослідження є:

1. розглянути лінгвокультурні аспекти перекладу соціально маркованої лексики італійської сучасної дитячої літератури в українську мов;
2. проаналізувати лінгвокультурні особливості адаптації тропів, фразеологічних одиниць та конструкцій українських перекладів італійської прози;
3. вивчити та розглянути проблеми відтворення італійських тропів, фразеологічних одиниць, конструкцій, антропонімів при перекладі дитячої італійської літератури;
4. дослідити мовні характеристики головного героя роману “Останній ельф” Сільвани де Марі та їх відтворення українською мовою;
5. провести порівняльний аналіз перекладу антропонімів у романі;
6. здійснити порівняльний аналіз перекладу конструкцій, акцентуючи увагу на збереженні стилістичних особливостей оригіналу.
7. проаналізувати переклад фразеологічних одиниць роману та визначити відтворення їхнього виразного забарвлення українською мовою.
8. вивчити особливості перекладу тропів у романі, враховуючи їх роль у створенні образності та атмосфери твору.

Предметом дослідження є лінгвокультурна адаптація та переклад італійської сучасної дитячої літератури, зокрема соціально маркованої лексики, антропонімів, конструкцій, фразеологічних одиниць та тропів українською

мовою. Також вивчається переклад сучасної дитячої літератури на прикладі роману “Останній ельф” Сільвани де Марі, виконаний Романом Скакуном, зокрема, мовні характеристики головного героя, метафор, конструкцій, фразеологічних одиниць та троп.

Об'єктом дослідження є роман “Останній ельф” Сільвани де Марі та його українськомовний переклад. Дослідження охоплює як загальні теоретичні аспекти перекладу італійської сучасної літератури, так і специфічні особливості перекладу дитячої літератури, що визначаються мовними, стилістичними та концептуальними особливостями джерела.

В рамках дослідження використовуватимуться різнобічні методи, спрямовані на глибокий та комплексний аналіз обраної теми. Літературний аналіз стане основою дослідження, дозволяючи розглядати як загальні теоретичні аспекти перекладу італійської сучасної літератури, так і конкретні особливості роману “Останній ельф”. Цей метод дозволить визначити ключові лінгвокультурні та стилістичні елементи для подальшого аналізу. Порівняльний аналіз використовуватиметься для вивчення різниць між оригіналом та його українським перекладом, зосереджуючись на мовних характеристиках головного героя, метафорах, конструкціях, фразеологічних одиницях та тропях. Цей метод сприятиме виявленню трансформацій та втрат при перекладі, розкриваючи вплив перекладацьких рішень на сприйняття та інтерпретацію тексту. Перекладознавчий аналіз використовуватиметься для аналізу вибраних одиниць перекладу. Комбінація цих методів дозволить створити всебічний погляд на лексико-стильові особливості перекладу італійської сучасної дитячої літератури на українську мову, здійснюючи як теоретичний аналіз, так і емпіричне вивчення сприйняття та інтерпретації читачами.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ІТАЛІЙСЬКОЇ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Специфіка поняття “дитяча література”

Поняття “дитяча література” відображає особливу категорію літературних творів, які створюються спеціально для дітей або адресовані їм. Сучасна дитяча література інтегрована у всі аспекти літературного процесу сьогодення. До її дослідження долучилися талановиті літературознавці: Н. І. Богданець-Білоskalенко [5], І. Є. Бойцун [7], Н. В. Дев'ятко [18-19], Т. Б. Качак [25], В. В, Е. І. Огар [41] та й самі творці – С. С. Іванюк (Оксеник), М. О.Савка, Н. П. Марченко (Савчук), Т. В. Щербаченко, О. С. Дерманський. У “Лексиконі загального та порівняльного літературознавства” Л. З. Сердюк подає таке пояснення, вказуючи, що “дитяча література – художні, наукові, науково-популярні твори, які написані для дітей. Найчастіше в це поняття включаються також твори “дорослої” літератури, що назавжди увійшли в коло дитячого читання» [79, 149]. Специфіка цього поняття полягає у таких основних аспектах:

1. Цільова аудиторія. Дитяча література призначена для дітей різного вікового діапазону, від малюків до підлітків. Твори розробляються з урахуванням психологічних, когнітивних та емоційних особливостей дитячої аудиторії.

2. Педагогічні та виховні аспекти. Дитяча література часто має виховний або педагогічний зміст, спрямований на розвиток уяви, творчості, моральних цінностей та культурної освіти дітей.

3. Літературні жанри і форми. Дитяча література охоплює різноманітні літературні жанри, такі як казки, оповідання, вірші, романи тощо. Форми творів можуть бути відрізнятися залежно від вікової категорії аудиторії.

4. Зображення світу. Автори дитячої літератури намагаються відтворити світ таким, щоб він був зрозумілий та цікавий для дітей. Це може включати як реалістичне зображення світу, так і фантастичні чи казкові елементи.

5. Ілюстрації. Багато дитячих книг супроводжуються ілюстраціями, які доповнюють текст та сприяють розвитку уяви та естетичного смаку дітей.

6. Естетичні та моральні цінності. Дитяча література може пропагувати певні естетичні та моральні цінності, сприяючи формуванню характеру та світогляду маленьких читачів[30, 144].

Узагальнюючи, дитяча література є важливим елементом культурної спадщини, яка має значний вплив на розвиток та виховання молодого покоління.

1.2 Особливості перекладу дитячої літератури

Дослідження в галузі перекладу дитячої літератури включає широкий спектр теорій та підходів, що досліджують особливості перекладу для молодшої аудиторії. Переклад дитячої літератури – найпоширеніше визначення дослідницької сфери, яку деякі фахівці називають «перекладом для дітей», через те що така назва привертає більше уваги не на властивості перекладеного тексту, а до тих на кого саме цей текст розрахований, тобто на дітей [23].

Переклад дитячої літератури має свої власні особливості, які вимагають уваги та спеціального підходу від перекладача. Деякі з найважливіших особливостей цього процесу включають вікові та культурні аспекти. Переклад дитячої літератури повинен враховувати вікові та культурні особливості цільової аудиторії. Вибір лексики, стилістики та тематики повинен бути адаптований до рівня розвитку та інтересів дітей. Тексти для дітей мають бути лаконічними, простими та легко зрозумілими. Перекладач повинен зберегти цю простоту та доступність мови, щоб дитина могла легко усвідомлювати зміст та насолоджуватися читанням. Деякі дитячі книги мають власну унікальну структуру та ритм, які створюють особливу атмосферу, тому перекладач повинен зберігати ці елементи, забезпечуючи збереження ритму та емоційної насиченості тексту. Багато дитячих книг мають культурні особливості, які можуть бути незрозумілі для дітей з інших країн чи культур. Перекладач повинен забезпечити адаптацію цих аспектів до культурного контексту читачів [19]. Також дитяча література часто сприяє розвитку фантазії та творчості. Перекладач повинен зберегти цю магію та дозволити дітям досліджувати світ через книги, навіть у перекладеній формі.

Клінгберг у роботі “Children’s Literature in the Hands of the Translators” стверджує, що переклад дитячої літератури відзначається своєрідністю, оскільки потребує урахування когнітивних та мовленнєвих здібностей цільової аудиторії – дітей. [71]. Переклад дитячої літератури досліджували: Біргіт Столт, Гідеон Турі, Катаріна Райс, Зохар Шавіт, Емер О’Шалліван та Тіна Пууртінен. Науковці проводять дослідження щодо норм перекладу та функціонування дитячої літератури, зосереджуючись на дитячій аудиторії та взаємодії між ними та текстом. Вони також досліджують читабельність (переклад для читання вголос).

Процес перекладу творів для дітей може бути більш складним, ніж переклад для дорослих.

У контексті дитячої літератури особливо важливо мати зв’язок з цільовою аудиторією та враховувати її інтереси та вміння. Зохар Шавіт у своїй дослідженні про переклад дитячої літератури застосовує поняття “свобода маніпулювання”, що означає, що перекладач має можливість адаптувати, розширювати, або скорочувати текст, а також вилучати або додавати елементи, щоб зробити його зрозумілим для дитини. Перекладач може навіть змінювати сюжет, символи та мову, враховуючи рівень розуміння дитини. Проте, вносячи зміни, перекладач повинен дотримуватися двох основних критеріїв: моральні норми, прийняті в дитячому середовищі, і очікуваний рівень осмислення дитини [75,15].

Враховуючи ці особливості, перекладач може створити якісний та привабливий переклад дитячої літератури, який вразить та захопить маленьких читачів.

А. Потапова виділила характерні особливості дитячої літератури, такі як вік, несформованість мовної особистості, недостатня мовна компетенція та обмежений обсяг знань про навколишній світ, які вимагають особливого підходу до її перекладу. Відповідно до цих рис, у статті аналізуються різні підходи до перекладу дитячих творів і пропонується систематизація критеріїв такого перекладу[42].

Наприклад, загальні вимоги для різних вікових груп включають: структурну простоту, легкість розуміння, гармонію між ілюстраціями та

текстом, збереження форми, текстуальну цілісність, функціональну відповідність, дотримання педагогічних цілей, стильову відповідність та естетичність [42].

Серед класифікацій перекладацьких трансформацій. Л. Науменко та А. Гордєєвої, виділяють такі типи трансформацій: лексико-семантичні трансформації, що включають вибір варіантного відповідника, контекстуальну заміну, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресію, декомпресію, пермутацію, транспозицію, конкретизацію значення та генералізацію значення; граматичні трансформації, що виникають через компенсацію, зміну порядку слів, поділ та інтеграцію; стилістичні трансформації, до яких належать логізація, експресивація, модернізація та архаїзація [42, с. 4–33].

Отже, у процесі перекладу художньої літератури для молодших читачів необхідно враховувати специфіку цільової аудиторії та проводити адаптацію на різних мовних рівнях, таких як словниковий, граматичний і стилістичний. Це забезпечує зрозумілість та привабливість перекладеного матеріалу для маленьких читачів, а також сприяє їхньому кращому розумінню і сприйняттю літературного твору.

1.3 Особливості перекладу антропонімів

Переклад антропонімів у дитячій літературі має свої специфічні риси та виклики. Ці елементи тексту мають не лише номінативну, але й культурну та емоційну функції, що робить їх переклад особливо важливим для збереження оригінального змісту, атмосфери та впливу на дитячу аудиторію[69].

Варто зазначити, що автор, надаючи ім'я персонажам, враховує фонематичний склад антропоніма та надає йому емоційно-експресивний відтінок, який викликає певні почуття та емоції у дітей. За А. Потаповою: “кожне літературне ім'я отримує при “народженні” певне стилістичне навантаження, мета якого – зробити більш виразною фігуру названого таким іменем героя”[42, 84].

Тому перекладач також має знати та використовувати якомога більше перекладацьких технік у своїй роботі, щоб мати змогу вибрати найкращий спосіб перекладу ономастикону твору.

За Л. Перссоном при перекладі власних назв доцільно використовувати таку послідовність: 1) визначення етимології власної назви; 2) виявлення семантично мотивованої основи імені та перевірка, чи ця семантика несе важливу інформацію про персонаж; 3) розгляд усіх можливих варіантів перекладу, включаючи історично закріплені варіанти; 4) вибір найвідповіднішого еквівалента; 5) узгодження знайденого еквівалента з правилами словотвору та правопису мови перекладу; 6) аналіз і оцінка ступеня семантичної близькості перекладу до оригіналу [70, 39].

Також варто додати, що майстерність перекладача полягає в ефективному застосуванні та комбінуванні стратегій одомашнення та очуження, реалізованих через різні перекладацькі прийоми і трансформації. Серед основних аспектів та методів, які використовуються у перекладі антропонімів у дитячих творах є вибір стратегії перекладу. Для власних назв часто використовують транскрипцію та транслітерацію, зберігаючи звучання оригіналу. Це підходить для імен, які не мають специфічного культурного значення або гри слів. Імена та назви можуть адаптуватися до цільової культури, щоб бути більш зрозумілими та прийнятними для дитини. Коли власні назви або антропоніми мають значення, яке важливо передати, перекладач може вирішити перекласти їх. Це особливо стосується імен зі значенням або слів-гри. Також перекладачі повинні враховувати рівень розвитку та знання дитини. Складні імена можуть бути спрощені або змінені для полегшення вимови та запам'ятовування. Деякі імена та назви можуть бути замінені на культурні еквіваленти, які мають схоже значення або викликають подібні асоціації у цільовій культурі. Іноді важливо зберегти оригінальну назву, але додати пояснення або примітки, щоб допомогти дитині зрозуміти контекст. Це часто використовується для історичних або міфологічних імен. Дитяча література часто містить гру слів, яку важко перекласти без втрати сенсу [14]. Перекладачі повинні знайти креативні рішення для передачі гумору та гри слів.

Таким чином, процес перекладу власних назв є складним і вимагає вдосконалення існуючих методів із подальшим застосуванням їх на практиці. Щоб досягти бажаного результату, перекладач повинен ретельно дослідити власні назви, наявні в тексті, і добре знати культуру країни оригіналу. Кожен антропонім містить закодовану інформацію не тільки про персонажа, але й про країну, яка його створила, її культуру та традиції. Тому завдання перекладача полягає не лише в розкодуванні цієї інформації, а й у її трансформації у зрозумілу форму та закодуванні у відповіднику мовою перекладу.

1.4 Поняття лінгвокультурної адаптації

Лінгвокультурна адаптація відноситься до процесу пристосування мовного виразу та культурних звичаїв до конкретного мовного середовища.

Українська мова та культура мають свої унікальні особливості, і лінгвокультурна адаптація включає в себе вивчення та використання цих особливостей у спілкуванні та перекладі. Лінгвокультурна адаптація при перекладі — це процес, під час якого перекладач враховує не лише мовні особливості, а й культурні контексти та жанрові особливості оригінального тексту.

Кожен жанр має свої унікальні риси, які можуть відрізнятися в різних культурах. Під час лінгвокультурної адаптації перекладач старається передати не лише зміст тексту, але й його стиль, тон, атмосферу та емоційне забарвлення, враховуючи культурні відмінності та очікування аудиторії. Наприклад, переклад тексту художнього твору може вимагати від перекладача відчуття авторського стилю та майстерності, в той час як переклад наукової статті буде більш спрощеним та орієнтованим на точність і чіткість висловлення. Такий підхід допомагає забезпечити відповідність перекладу жанровим вимогам та культурним особливостям як оригінального, так і цільового текстів [29] .

1.5 Лінгвокультурна адаптація соціально маркованої лексики в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури

Дослідження художнього тексту як джерела культури, виразника національного характеру і ментальності того чи іншого народу все більше привертає увагу науковців до тексту та його елементів як до одиниці культури.

Окремі слова або ж художній текст в цілому відображає національні властивості того чи іншого народу. Семантична система кожної мови віддзеркалює специфічну концептуалізацію об'єктивної дійсності і суб'єктивного світу його носіїв, таким чином, екстралінгвістичні фактори трактуються як культурне явища даного народу. Соціально маркована лексика є не просто набором слів, а важливим компонентом лінгвокультурного коду, який відображає складність та багатогранність суспільства та культури. У процесі перекладу важливо зберігати маркованість, адаптуючи її до мови та культурного контексту перекладу, щоб передати не лише лексичне значення, але й соціокультурні аспекти оригіналу [1,12]. Вживання соціально маркованої лексики для позначення мовлення персонажів може бути способом закодувати їхню самоідентифікацію та зв'язок з певними соціальними або культурними групами.

Безперечно, за думкою окремих вчених, у стилі письменника, відповідно його художнім задумам, об'єднані, пов'язані та естетично виправдані всі використані автором мовні засоби. Разом з тим в стилістиці індивідуально-художньої творчості іноді очевидніше і гостріше виступають елементи майбутньої системи національно-літературної мови та яскравіше відображаються функціональні пережитки мовного минулого [2,78].

Окремі науковці підкреслюють, що несвідоме природне єднання слів, виразів, конструкцій, що виходять за межі нормативної італійської мови, ступеня освіти, виховання, професії та інших життєвих, соціальних умов, відображає лише соціальний стан мовця, його характер, його приналежність до того чи іншого соціально-побутового кола [18].

Зважаючи на той факт, що на сучасному етапі розвитку дослідження соціально маркованої лексики в італійському художньому творі одним із найбільш оптимальних підходів до її вивчення є класифікація соціолектів з

погляду їх наявності у художньому тексті, які відображають світосприйняття персонажів та їхні морально-культурні погляди [5].

Переклад сучасної дитячої літератури є важливим елементом культурного обміну між країнами. Особливо актуальним є переклад соціально маркованої лексики, яка включає сленг, специфічні терміни та вирази, що відображають соціальні та культурні особливості мовної спільноти. У випадку італійської дитячої прози, такі аспекти можуть включати специфічні назви, фразеологізми, ідіоми та культурні реалії, які вимагають адаптації для українських читачів. Ця лексика часто відображає соціальний статус, вік, професію, регіональну приналежність та інші характеристики персонажів. У дитячій літературі вона служить для створення автентичного образу персонажів та їхнього оточення, а також для передачі соціальних відносин і культурних особливостей.

Сленг та розмовні вирази: в італійських текстах часто зустрічається сленг та розмовні вирази, які відображають мову сучасних італійських дітей. Перекладачі стикаються з викликом збереження автентичності та водночас адаптації до української мовної реальності. Наприклад, в оригінальному тексті може зустрічатися фраза типу “*Che figata!*” (яка означає “Як круто!”). У перекладі це можна адаптувати як “Клас!” або “Вау!”, що відповідає стилю українських дітей.

Діалектизми: італійська література багата на діалекти, які часто використовуються для характеристики персонажів. У перекладі важливо знайти еквіваленти, що передають ці нюанси без втрати сенсу. Наприклад, персонаж, який розмовляє на неаполітанському діалекті, може в оригіналі використовувати слова та фрази, незрозумілі для тих, хто не володіє цим діалектом. В українському перекладі це можна передати через використання західноукраїнського діалекту або інших мовних варіантів, зрозумілих українському читачеві.

Культурні реалії: перекладачі часто стикаються з необхідністю адаптувати культурні реалії, такі як назви традиційних італійських страв, свят, звичаїв, іграшок та інших елементів, які можуть бути незрозумілі українським дітям.

Наприклад, “panettone” (італійський різдвяний кекс) може бути перекладений як “різдвяний кекс”, щоб українські читачі могли зрозуміти, про що йдеться.

Для ефективної лінгвокультурної адаптації соціально маркованої лексики можуть використовуватися різні стратегії перекладу.

Калькування: цей прийом передбачає дослівний переклад термінів і виразів. Вона ефективна у випадках, коли лексика не має прямих еквівалентів у цільовій мові, але може бути зрозуміла з контексту. Наприклад, італійський вираз “avere le mani in pasta” (буквально “мати руки в тісті”) можна перекласти як “бути замішаним в якійсь справі”, щоб передати ідіоматичне значення бути залученим у щось.

Транскодування: це передача змісту оригінального виразу іншим способом, який краще відповідає культурним та мовним нормам цільової аудиторії. Розрізняють чотири види транскодування: 1) транскрибування (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови); 2) транслітерування (слово вихідної мови передається по літерах); 3) змішане транскодування (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування) і 4) адаптивне транскодування (коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу).

Адаптація: передбачає заміну культурних реалій оригіналу на аналогічні елементи цільової культури. Наприклад, замість італійського “Befana” (казковий персонаж, який приносить подарунки дітям на Богоявлення).

Лінгвокультурна адаптація соціально маркованої лексики в українських перекладах сучасної дитячої італійської прози є складним процесом, що вимагає врахування багатьох факторів, таких як автентичність, зрозумілість та культурна відповідність. Перекладачі використовують різні стратегії для забезпечення того, щоб текст зберігав своє оригінальне значення, залишаючись водночас доступним та цікавим для української аудиторії.

Соціально маркована лексика є важливим відбитком лінгвокультурного коду, оскільки вона відображає важливі аспекти культури та суспільства, до

якого вона належить. Використання соціально маркованої лексики може бути способом ідентифікації з певною спільнотою або культурою. Носії мови використовують соціально марковану лексику, щоб виразити свою приналежність та зв'язок з певною групою людей саме тому цей лексичний шар є відбитком лінгвокультурного коду [5].

Проте, дослідження, присвячені мові сучасної італійської художньої літератури, перш за все спрямовані на синтаксис, стиль та текстуальність, у яких функціонує соціально маркована лексика, і не на ній фокусується основна увага. Тим не менш, визначення словникового складу мови письменника чи художнього твору є для лінгвіста чи не найважливішою основою дослідження сучасного італійського художнього прозового тексту, адже саме сучасні автори свідомо та активно присвячують свої твори соціально маркованій лексиці [6].

Змішування лексичних різновидів, за думкою окремих науковців, явище, яке сьогодні особливо поширене і означає, що мотиви, слова та вирази можна зарахувати до більше ніж одного виду соціально маркованої лексики [24], крім того, ми спостерігаємо гібридизацію видів цієї лексики у сучасних італійських художніх прозових текстах.

1.6 Лінгвокультурна адаптація тропів в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури

В сучасному світі, де глобалізація та культурний обмін стають все більш інтенсивними, питання лінгвокультурної адаптації відіграє важливу роль у вивченні та розумінні літературних текстів різних національних культур. Специфічність кожної мови та культури виявляється не лише у лексичному та граматичному складі, але й у використанні тропів, які є важливим елементом мовного виразу та відображають унікальність світогляду кожного народу. В контексті перекладу сучасної італійської дитячої літератури на українську мову, особливу увагу привертає процес адаптації тропів, який має значний вплив на сприйняття та інтерпретацію тексту отримувачем.

Розгляд лінгвокультурної адаптації тропів в українських перекладах сучасної італійської прози відкриває перед нами широкий спектр відтінків та особливостей перекладацької практики. Зазначене дослідження стає надзвичайно цікавим у контексті порівняння культурних та мовних особливостей двох народів, які уособлюють італійську та українську культурні традиції [18,56].

У сучасній італійській дитячій літературі тропи, такі як метафори, порівняння, епітети, гіперболи та алюзії, використовуються для створення яскравих і запам'ятовуваних образів. Розглянемо, як ці тропи адаптуються в українських перекладах.

Порівняння є одним з найпоширеніших тропів у дитячій літературі, оскільки вони допомагають дітям краще уявити ситуацію або героя. У італійській дитячій літературі часто зустрічаються порівняння, які мають культурні відтінки. Наприклад, фраза “*correva veloce come un lampo*” (біг як блискавка) може бути адаптована в українському перекладі як “промчав як вітер”, що є більш звичним і зрозумілим для українських дітей.

Епітети допомагають додавати характеристик об'єктам, створюючи яскравіші образи. Важливо, щоб ці епітети не лише зберігали значення, а й відповідали культурним очікуванням цільової аудиторії. Наприклад, італійський епітет “*dolce come il miele*” (солодкий як мед) у дитячій літературі може бути переданий як “солодкий як цукор” в українському перекладі.

Гіперболи часто використовуються в дитячій літературі для додання драматичності або гумору. Італійське “*ho fame da morire*” (я голодний до смерті) може бути адаптоване в українському перекладі як “я такий голодний, що можу з'їсти слона”. Це збереження сенсу, але адаптація виразу під українську мову та культуру робить його більш зрозумілим та смішним для українських дітей.

Алюзії в італійській дитячій літературі часто посиляються на місцеві казки, історичні події або культурні іконки. Перекладаючи такі алюзії, необхідно знайти українські еквіваленти, які викликать подібні асоціації у читачів. Наприклад, алюзія на відомий італійський казковий персонаж може бути

замінена на аналогічного українського персонажа. Якщо в тексті згадується Піноккіо, в українському перекладі це може бути Івасик-Телесик, якщо дозволяє контекст.

Ідіоми та фразеологізми є ще однією важливою частиною тропів, яка вимагає лінгвокультурної адаптації. Наприклад, італійська фраза “essere al settimo cielo” (бути на сьомому небі) може бути перекладена еквівалентом як “бути на сьомому небі від щастя” в українському варіанті.

Символіка в італійській дитячій літературі часто відрізняється від української, тому важливо передати її таким чином, щоб українські діти зрозуміли її значення. Наприклад, образ оливкового дерева, який в Італії символізує мир і добробут, можна замінити на калину, яка має подібне символічне значення в Україні.

Метафори мають ключову роль серед тропів. Вони відображають багату культурну спадщину та історичність країни. Наприклад, у творах італійських письменників часто зустрічаються метафори, пов'язані зі сонцем, виноградниками, архітектурою та історичними подіями. Такі метафори мають глибокий культурний зв'язок із італійським фольклором та історією і відтворюють особливий естетичний світ мови [18, 57].

При перекладі дитячої літератури та італійської прози загалом на українську мову, перекладачі стикаються з викликом адаптувати ці метафори до українського культурного контексту, зберігаючи при цьому їхню змістовну та емоційну вагу. Наприклад, італійська метафора “abbossare all'amo” (потрапити на гачок) може бути адаптована українським перекладачем як “потрапити у пастку”, зберігаючи схожість образності та смислові нюанси [18, 57-58].

Популярними італійськими метафорами є також вирази, пов'язані зі смаком та їжею. Наприклад, “essere il sale della terra” (бути сіллю землі) в італійській культурі означає бути надзвичайно цінним або незамінним. Український переклад може використовувати аналогічні метафори, пов'язані з українською кухнею або культурою споживання їжі, наприклад, “бути сіллю у борщі” або “бути цукром в чаї”.

Крім того, важливим аспектом є адаптація метафор у контексті релігійних та міфологічних уявлень. Італійська культура містить багато виразів, які походять з релігійних текстів та міфологічних легенд. Наприклад, метафора “cadere dalle nuvole” (падати з хмар) у італійській мові може мати аналогічний вираз українською, пов'язаний з християнськими або міфологічними образами.

Українські перекладачі сучасної італійської прози мають завдання зберегти і передати всю глибину та емоційність італійських метафор, адаптуючи їх до особливостей української мови та культури. Такий процес лінгвокультурної адаптації допомагає зберегти автентичність та унікальність літературного твору, дозволяючи читачеві отримати повний і глибокий розуміння тексту в новому культурному контексті [19].

Однією з ключових особливостей італійської метафоричності є використання образних висловів, що відображають багатогранність та культурну спадщину країни. Українські перекладачі повинні знайти відповідні аналогії та еквіваленти, які відтворюють схожі асоціації та емоційні відгуки в українському читачеві.

Крім того, італійська культура містить багато метафор, що мають релігійне або міфологічне коріння. При перекладі цих метафор українські перекладачі повинні враховувати особливості української ментальності та культурного контексту, щоб передати їхню змістовну глибину та емоційну зарядженість. Такий підхід дозволяє зберегти автентичність та унікальність твору, відтворюючи його в українському мовному середовищі з максимальною точністю [19].

Серед інших важливих аспектів лінгвокультурної адаптації метафор можна відзначити різноманітність стилістичних прийомів та використання мовних оборотів. Українські перекладачі мають вміло використовувати широкий спектр мовних засобів для передачі італійських метафор, відтворюючи їхню експресивність та індивідуальний колорит [19].

У процесі перекладу таких творів українські мовознавці та перекладачі мають завдання не лише передати смислове навантаження метафор, але й

зберегти їхню культурну та емоційну вартість у новому мовному середовищі. Такий підхід дозволяє зберегти автентичність та унікальність твору, відтворюючи його в українському мовному середовищі з максимальною точністю.

У творі “*Il Gattopardo*” (Лев), написаному Джузеппе Томазі ді Лампедузою, метафори часто використовуються для опису стану суспільства та його змін. Наприклад, у фразі “*fare la civetta*” (грати сову), метафора сови відображає витонченість та неоднозначність певної поведінки, яка є характерною для певного класу суспільства [67].

Український переклад цієї метафори може відобразити подібне значення, але з врахуванням особливостей української культури та мови. Наприклад, український переклад може використати метафору “грати кішкою” або “грати котом”, що також передає ідею витонченості та хитрощів у певній поведінці [67].

Цей приклад показує, як українські перекладачі можуть використовувати аналогічні метафори, щоб передати схожі концепції та емоційні відтінки, що містяться у тексті італійського оригіналу.

Такий аналіз демонструє важливість лінгвокультурної адаптації метафор у процесі перекладу літературних творів. Це дозволяє зберегти автентичність та естетичну цінність оригінального тексту, а також забезпечити його адекватне сприйняття та інтерпретацію у новій культурній та мовній спільноті.

У романі “*Il nome della rosa*” (Ім'я троянди) Умберто Еко метафори грають важливу роль у побудові образів та аналізі суспільних явищ. Одним із найвідоміших образів у цьому романі є метафора “*labirinto*” (лабіринт), що символізує складність та загадковість людського життя та знань. Ця метафора відображає ідею пошуку істини та духовного пізнання .

Український переклад цієї метафори може використовувати аналогічний образ, але з врахуванням особливостей української мови та культури. Наприклад, перекладач може використати метафору “лабіринт долі” або “складноплетіння життя”, щоб передати схожі почуття загаковості та непередбачуваності [22, с. 89].

Цей приклад показує, як українські перекладачі використовують метафори для передачі глибинного змісту та емоційного навантаження італійського оригіналу, зберігаючи при цьому адекватність та естетичну цінність тексту в

Українські перекладачі, вивчаючи та адаптуючи італійські метафори, повинні враховувати не лише лінгвістичні аспекти, але й культурні та ідентичні відмінності між країнами. Вони повинні бути здатні не лише знайти відповідні слова чи вирази, але й передати всю глибину та внутрішню сутність метафори, зберігаючи її оригінальність та емоційну зарядженість.

Дослідження лінгвокультурної адаптації тропів у перекладах розширює наше розуміння взаємозв'язку між мовою, культурою та літературою різних народів. Цей процес сприяє взаємному обміну досвідом та поглибленню культурного розуміння між різними культурними спільнотами.

Лінгвокультурна адаптація тропів у перекладах дитячої літератури вимагає уважності та творчого підходу. Перекладачі повинні зберігати оригінальну суть і атмосферу твору, одночасно роблячи текст зрозумілим і близьким для українських читачів. Це досягається шляхом адаптації порівнянь, епітетів, гіпербол, алюзій, ідіом та символіки. Тільки тоді дитяча література зможе зберегти свою магію і вплив у перекладеному варіанті.

1.7 Лінгвокультурна адаптація фразеологічних одиниць в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури

Літературний переклад завжди був складним мистецтвом, яке вимагає від перекладача не лише вірно відтворити смисл та стиль оригіналу, але й враховувати культурні, історичні та мовні особливості як джерела, так і мови приймаючого тексту. Особливо це стосується фразеологічних одиниць – усталених виразів, які відображають культурні нюанси та національний колорит мови. Лінгвокультурна адаптація фразеологічних одиниць є однією з найскладніших задач при перекладі літературних творів, зокрема дитячої прози. В італійській дитячій літературі такі вирази часто використовуються для додання яскравості і виразності тексту, створення гумору або підкреслення емоційного

стану героїв. В українських перекладах необхідно не лише передати зміст цих виразів, але й зберегти їхній культурний контекст і вплив на читача.

У цьому контексті цікаво дослідити, як відбувається процес адаптації італійських фразеологізмів у українських перекладах, які особливості та складнощі цього процесу, а також які прийоми використовують перекладачі для збереження стильової та культурної цінності тексту [79].

При перекладі фразеологізмів важливо враховувати декілька аспектів:

1. Еквівалентність: пошук фразеологічного еквівалента в мові перекладу, який буде зрозумілий і близький за значенням та стилістикою. У творі Джанні Родарі “Чіполіно” (“Cipollino”) персонаж Чіполіно каже: “Quando ho visto quel bel gelato, sono stato al settimo cielo!” – “Коли я побачив те смачне морозиво, я був на сьомому небі від щастя!”.

2. Переклад з адаптацією: деякі фразеологізми потребують більшої адаптації, оскільки їх прямий переклад може бути незрозумілим або не мати сенсу для українських читачів. У таких випадках перекладачі намагаються передати загальне значення виразу, використовуючи інші засоби. У романі Сільвани де Марі “Останній ельф” (“L'ultimo elfo”) є фразеологізм “avere un diavolo per capello” (дослівно “мати диявола за волосся”), що означає бути дуже роздратованим. В українському перекладі цей вираз може бути адаптований як “бути злим, як чорт”.

3. Замінники на основі культурних особливостей: часто фразеологізми містять культурні відсилки, які можуть бути незрозумілими без додаткових пояснень. У таких випадках перекладачі використовують замінники, які мають подібне значення в українській культурі. У творі Роберто П'юміні “Зачарований ліс” (“Il bosco incantato”) є фразеологізм “andare a fagiolo” (дослівно “йти до квасолі”), що означає “підходити ідеально”. В українському перекладі це можна передати як “прямо в яблучко”.

4. Описовий переклад: якщо неможливо знайти відповідний фразеологічний еквівалент або замінник, використовується описовий переклад. Це дозволяє зберегти сенс виразу, хоча він і втрачає свою фразеологічну форму.

У книзі Лаури Конті “Подорож на Місяць” (“Viaggio sulla Luna”) є вираз “fare le ore piccole” (дослівно “робити маленькі годин”), що означає не лягати спати до пізньої ночі. В українському перекладі це може бути передано як “не лягати спати до ранку”.

5. Використання пояснень і приміток Іноді, особливо в дитячій літературі, важливо не тільки перекласти фразеологізм, але й пояснити його походження або значення. Це може бути зроблено за допомогою приміток або пояснень у тексті. У творі Альберто Меліса “Пригоди Піно” (“Le avventure di Pino”) є вираз “mettere il carro davanti ai buoi” (дослівно “ставити віз попереду волів”), що означає робити щось в неправильному порядку. У перекладі можна додати пояснення: “ставити віз попереду волів, тобто робити щось в неправильному порядку”.

Для успішного впровадження фразеологічних одиниць українською мовою важливо також враховувати відмінності в ментальності та культурних уявленнях читачів українського перекладу. Певні італійські фразеологізми можуть бути незвичайними або неприйнятними для українського читача через відмінності в культурних нормах та традиціях. Тому перекладач повинен вибрати такі вирази, які були б доступні та зрозумілі для місцевої аудиторії, зберігаючи при цьому автентичність та стилістичну виразність оригіналу [25].

Під час дослідження лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах, слід також враховувати індивідуальність перекладача та його підхід до відтворення тексту. Різні перекладачі можуть використовувати різні стратегії та підходи, що впливають на різнобічність українських перекладів сучасної італійської прози [49].

Таким чином, вивчення лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах сучасної італійської прози в українську мову є важливим напрямком досліджень у перекладознавстві. Воно допомагає краще розуміти процес перекладу як складного міжкультурного комунікаційного явища, а також виявляти та аналізувати різні аспекти перекладацької практики.

Поглиблене дослідження лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах сучасної італійської прози в українську мову також

дозволяє виявляти особливості та тенденції в перекладацькій діяльності. Наприклад, різні перекладачі можуть використовувати різні стратегії для адаптації фразеологізмів залежно від їхніх власних лінгвістичних та культурних уподобань, що відображається у різноманітності українських перекладів одного й того ж італійського тексту [49].

При цьому важливо також звернути увагу на використання фразеологічних еквівалентів у перекладі. Деякі фразеологізми мають чітко визначені відповідники в українській мові, що полегшує процес адаптації. Проте іноді відповідників українською може не бути, або ж їхня відтворюваність може вимагати креативного підходу з боку перекладача [49].

Також слід звернути увагу на те, що фразеологічні одиниці можуть мати різні семантичні відтінки в різних культурах. Тому важливо, щоб перекладач розумів не лише лексичне значення, а й конотації та відтінки, які можуть викликати певні асоціації в мові-реципієнті [49].

Крім того, створення якісних перекладів фразеологічних одиниць вимагає від перекладача не лише знання мови, але й глибокого розуміння контексту та структури оригінального тексту. Варто враховувати також специфіку жанру та особливості стилю автора.

У процесі перекладу фразеологічних одиниць з італійської мови в українську, перекладачі також звертають увагу на відтінки значень та емоційні відтінки, які містяться у виразах. Наприклад, фразеологізм “*avere la testa tra le nuvole*” (мати голову в хмарах) може мати різні інтерпретації в залежності від контексту: від дистракції до фантазійного стану уяви. Отже, перекладачеві потрібно знайти вираз, який передасть не лише лексичний зміст, але й емоційну та конотативну сфери [49].

Враховуючи всі ці аспекти, процес лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах стає складним та відповідальним завданням. Він вимагає від перекладача не лише високої мовної компетентності, але й глибокого розуміння культурних особливостей та контексту оригіналу.

Тільки таким чином можна забезпечити якісне та ефективне відтворення автентичного змісту та настрою тексту в українському перекладі [49].

Додатково, у процесі перекладу фразеологічних одиниць важливо враховувати не лише семантичне значення словосполучень, але й їхні конотації та асоціації, що вони викликають у читачів. Фразеологізми можуть мати відтінки смислу та емоційних відгуків, які можуть відрізнятися в різних культурах. Тому перекладачеві доводиться враховувати ці нюанси, щоб забезпечити точність та відтворення атмосфери оригіналу [49].

У перекладі фразеологічних виразів слід враховувати мовні особливості та відмінності між італійською та українською мовами. Наприклад, українська мова може мати свої власні фразеологізми та вирази, які відповідають за змістове та емоційне навантаження, і перекладач повинен знайти найбільш точний еквівалент для передачі сенсу оригіналу. Також важливо враховувати мовні нюанси, такі як вживання різних частин мови, граматичні форми та стилістичні особливості, щоб забезпечити відповідність тексту перекладу оригіналу [49].

Отже, аналіз лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах сучасної італійської прози в українську мову є складним та багатограним процесом, який вимагає від перекладача не лише мовної компетентності, але й глибокого розуміння культурного контексту та характеру тексту. Тільки таким чином можна забезпечити якісний та автентичний переклад, який відтворить українському читачеві емоційну та інтелектуальну специфіку оригінального твору.

Крім того, важливо зазначити, що літературний переклад - це не лише передача сенсу мовлення, але й відтворення його художньої цінності та стилістичної виразності. У кожному перекладі виникає завдання збереження атмосфери, яка здатна захопити читача та привернути його увагу до твору. Тому вибір правильних фразеологічних виразів є ключовим аспектом перекладацької роботи [29].

Перекладач повинен бути відкритим до творчих рішень та здатним вільно маніпулювати мовою для досягнення найбільш точного та ефективного виразу.

Використання різних варіантів фразеологічних виразів дозволяє збагатити текст різноманітністю та глибиною, що є важливим аспектом у перекладі літературних творів [29].

Отже, приклади лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць у перекладах сучасної італійської прози в українську мову відображають складність та мінливість процесу перекладу, а також вимагають від перекладача глибокого розуміння мовних, культурних та літературних особливостей обох мовних середовищ.

Під час перекладу фразеологічних одиниць з італійської в українську мову також виникає завдання збереження автентичності та оригінального виразу. Оскільки фразеологізми часто мають свої власні відтінки значень та асоціації в різних мовних середовищах, перекладачеві необхідно знайти найбільш точний та виразний еквівалент для передачі сенсу оригіналу. Це може вимагати від перекладача творчого підходу та пошуку аналогів українською мовою, які максимально відтворювали б контекст та емоційний заряд оригінального тексту [29, 108].

У процесі перекладу фразеологічних одиниць перекладач повинен також враховувати стиль та особливості мовлення автора. Наприклад, якщо оригінальний текст має більш прямий або образний стиль, перекладачеві слід забезпечити відповідне відтворення цих особливостей у перекладі, щоб передати характеристики авторського голосу та атмосферу тексту [29, 109].

Зазначимо також, що у процесі лінгвокультурної адаптації фразеологічних одиниць важливо враховувати природу та специфіку літературного жанру. Наприклад, у детективному романі або трилері, перекладач повинен відтворити напруженість та динаміку сюжету, використовуючи відповідні фразеологічні засоби, які підсилюють ефект суспільства та несподівані повороти. Тим часом, у літературних творах з філософським або психологічним змістом, перекладач має звернути увагу на внутрішній монолог персонажів та їхню емоційну глибину, використовуючи відповідні фразеологічні засоби, що дозволяють передати ці нюанси мовлення [29, 110].

Отже, переклад фразеологічних одиниць у літературних текстах вимагає від перекладача не лише знання мовних структур, але й творчого підходу та здатності до виявлення та відтворення художньої виразності оригіналу.

Додатково, у перекладі фразеологічних одиниць важливо враховувати контекст та специфіку ситуації, в якій вони вживаються. Оскільки фразеологізми часто мають кольоритний характер та можуть залежати від конкретного контексту, перекладачеві доводиться знайти відповідні вирази, які б враховували не лише лексичне значення, але й ситуативний контекст, щоб забезпечити відтворення оригінальної ситуації та емоційного забарвлення [30, с. 34].

Зокрема, у романі "La solitudine dei numeri primi" Паола Джордано, де фразеологізм "mettere il dito nella piaga" (покласти палець у рану) може мати різні відтінки смислу в залежності від контексту. У перекладі цей вираз повинен відтворювати не лише фізичну дію, але й емоційну зарядженість, яка супроводжує його вживання [60].

Під час перекладу фразеологічних одиниць українською мовою, перекладач також повинен враховувати мовні та культурні відмінності між італійською та українською мовами. Це означає, що не завжди можна знайти прямий еквівалент фразеологізму в іншій мові, і часто доводиться користуватися більш широким спектром мовних засобів для передачі сенсу та виразності оригіналу [60].

Зазначимо, що кожний переклад фразеологічного виразу - це творчий процес, який вимагає від перекладача власних рішень та креативного підходу. Це особливо важливо в контексті літературного перекладу, де збереження художньої цінності та виразності оригіналу є одним із головних завдань.

Крім того, у процесі перекладу важливо не лише відтворити сенс фразеологічного виразу, але й передати його емоційний тон, стиль та характеристики контексту. Це дозволяє зберегти атмосферу та індивідуальність оригіналу в перекладі.

Лінгвокультурна адаптація фразеологічних одиниць в українських перекладах сучасної італійської дитячої прози є складним, але важливим

завданням. Використовуючи різні методи, такі як підбір еквівалентів, переклад з адаптацією, заміники на основі культурних особливостей, описовий переклад і пояснення, перекладачі можуть зберегти сенс і атмосферу оригінального твору, роблячи його зрозумілим і цікавим для українських читачів.

Отже, висновуючи, можна сказати, що успішний переклад фразеологічних одиниць у літературних текстах вимагає від перекладача високої кваліфікації, креативності та глибокого розуміння мовних, культурних та літературних особливостей як джерела, так і мови, у яку відбувається переклад.

1.8 Лінгвокультурна адаптація конструкцій в українських перекладах сучасної італійської дитячої літератури

Лінгвокультурна адаптація конструкцій у перекладі літературних текстів відіграє ключову роль у збереженні автентичності та виразності оригіналу. Сучасна італійська дитяча література відома своєю багатогранністю та вишуканістю мовлення, що створює складні завдання для перекладача під час адаптації цих конструкцій українською мовою. У контексті літературного перекладу, де важливо зберегти не лише смислове навантаження, але й емоційну та стилістичну виразність, адаптація конструкцій вимагає від перекладача глибокого розуміння культурних, лінгвістичних та літературних особливостей обох мовних середовищ.

Під час адаптації конструкцій перекладачі можуть використовувати різні стратегії, такі як заміна культурно специфічних виразів аналогічними українськими, або пояснення та контекстуалізація незрозумілих елементів. При адаптації конструкцій українські перекладачі також можуть враховувати вікові та культурні відмінності між читачами італійських оригіналів та українських аудиторій. Наприклад, деякі італійські традиції, обряди чи звичаї можуть бути невідомі українським дітям, тому перекладачі можуть внести необхідні пояснення або зміни, щоб забезпечити зрозумілість та адаптацію тексту до українського читача.

Одним із важливих аспектів цього процесу є вивчення впливу культурного контексту на спосіб сприйняття та інтерпретації літературних творів у різних мовних середовищах. Зокрема, італійська література відрізняється своєрідним характером мовного виразу, що зумовлено історичним, культурним та соціальним контекстом країни. Під час перекладу італійських текстів українською мовою перекладач повинен враховувати ці відмінності та знайти найбільш точні та виразні засоби виразності для передачі сенсу оригіналу [32].

При аналізі конструкцій українських перекладів італійської прози важливо також враховувати структурні та граматичні особливості обох мов. Наприклад, італійська мова відома своєю різноманітністю фразеологічних одиниць та виразів, які можуть включати в себе метафори, алегорії та ідіоми, водночас українська мова може мати інші структурні особливості та відтінки виразності. Тому перекладачеві необхідно вміло маневрувати між цими мовними системами, забезпечуючи максимально точне й адекватне відтворення сенсу оригіналу в перекладі [33].

Крім того, лінгвокультурна адаптація конструкцій українських перекладів італійської прози включає в себе і вивчення літературних тенденцій та стилів обох мовних традицій. Різноманітність літературних жанрів та тематик у італійській прозі вимагає від перекладача широкого спектру знань та вмінь у відтворенні різноманітних стилів та мовних реєстрів українською мовою [33].

Отже, дослідження лінгвокультурної адаптації конструкцій українських перекладів сучасної італійської прози є важливим напрямом вивчення літературного перекладу, що дозволяє краще розуміти взаємодію між мовами та культурами через призму літературного твору.

Розглядаючи лінгвокультурну адаптацію конструкцій українських перекладів сучасної італійської прози, важливо звернутися до оригінальних текстів італійської літератури для детальнішого аналізу та розуміння контексту та особливостей мови [34].

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВОЮ (НА ОСНОВІ РОМАНУ СІЛЬВАНИ ДЕ МАРІ “ОСТАННІЙ ЕЛЬФ”

2.1 Відтворення лексико-стилістичних особливостей роману “Останній ельф” українським перекладачем Романом Скакуном

Роман “Останній ельф” Сільвани де Марі було перекладено українською мовою Романом Скакуном, який є українським істориком та перекладачем. Головним його завданням було – наблизити українського читача до казкового світу “Останнього Ельфа”. Знайомство з цим фантастичним світом через перо вітчизняного перекладача надає новий погляд на історію та персонажів, зробивши їх більш доступними для української аудиторії.

Мовні особливості роману, який належить до дитячої художньої прози, полягають в ретельному доборі лексичних одиниць, близьких для дитячого світосприйняття. Мова персонажів є жвава, індивідуальна та наближена до реального спілкування. Як наслідок, виникає потреба точного відтворення лексико-стилістичних особливостей у перекладі.

2.2 Характеристики мовлення та провіденційна роль головного героя роману “Останній ельф” Сільвани де Марі

Роман “Останній ельф” авторства Сільвани де Марі входить до числа видатних творів сучасної літератури, який захоплює своїм загадковим сюжетом, багатоплановими персонажами та глибокими філософськими роздумами. Одним з центральних елементів цього роману є головний герой, який не лише рухає сюжетну лінію, але і відображає важливі моральні та етичні конфлікти.

Предметом нашого дослідження є характеристики мовлення та провіденційна роль головного героя роману “Останній ельф”. Наше дослідження спрямоване на вивчення мовних особливостей героя, його специфічного мовного стилю та його ролі у розвитку сюжету та тематики твору.

Значення мовних характеристик головного героя полягає в їхньому впливі на читача, адже мова є основним засобом передачі інформації та емоцій в

літературному творі. Через мовні характеристики героя читач має змогу краще зрозуміти його внутрішній світ, мотивації та переживання.

Роман “Останній ельф” Сільвани де Марі – це твір, що сповнений мовних нюансів, які відтворюють особливий характер головного героя та створюють унікальну атмосферу твору. Для проведення аналізу перекладу характеристик мовлення та провіденційної ролі героя важливо розглянути не лише фрази та вирази, а й їх контекст та специфіку вживання.

У тексті роману ми спостерігаємо багато прикладів використання мовленнєвих засобів для створення образу головного героя. Цікавим фактом є те, що головний герой – ельф, який тільки вчиться говорити, тому на початку роману, а саме в перших трьох розділах він використовує інфінітивні конструкції, робить помилки у відмінюванні слів та плутає слова:

“Tu essere un uomo femmina” concluse trionfante.

“Si dice donna, imbecille” disse l’umano.

“Oh, io chiedere perdono, donna imbecille, io fare più attenzione, ora ti chiamo giusto, donna imbecille” disse il piccolo [88, с.3].

Як відомо це притаманно дітям, які зазвичай починають вживати інфінітивні конструкції на ранніх стадіях розвитку мовлення, коли вони лише навчаються формувати речення та експресію своїх думок. За допомогою використання цього мовного засобу стає зрозумілим вік героя-ельфа. В українському варіанті:

“Ти самиця людини”, — тріумфально заявив він.

“Треба казати: жінка. Придурок”! — відказала людина.

“Ой, вибачте, жінка-придурок, я говорити краще, я тепер називати вас правильно. Жінка-придурок”, — забелькотів малий [87, с.4].

Перекладацька трансформація, яка застосовується тут, полягає в тому, що відбувається адаптація оригінального тексту з однієї мови (італійської) до іншої мови (української) з урахуванням специфіки культурних, граматичних та стилістичних особливостей цих мов. У даному випадку, оригінальний італійський вислів “Tu essere un uomo femmina” буквально перекладається як “Ти

бути чоловіком-жінкою”. Проте, український переклад “Ти самиця людини” використовує інше формулювання, але передає ту ж саму ідею. В українській мові відсутня пряма аналогія до “чоловік-жінка”, тому перекладач використовує термін “самиця” для відображення ідеї особи, яка має якісь риси чоловіка і жінки одночасно. Отже, перекладацька трансформація полягає в адаптації оригінального вислову до відповідного контексту та особливостей мови, до якої він перекладається.

Бачимо, що інфінітивна конструкція не використовується завжди як в оригіналі, наприклад дієслово “essere”, що перекладається як “бути” було опущено, або інфінітивні конструкції зазнають змін: “io fare più attenzione” було перекладно як “я говорити краще, я тепер називати вас правильно”, використавши при цьому конкретизацію.

Також можна побачити, що присутнє просторічне або образливе слово, яке використовується для висловлення негативного ставлення до кого-небудь, в контексті до жінки, — “imbecille”. Перекладач використав відповідник, перклавши це як “придурок”, зберігши семантичний зміст та емоційне забарвлення слова українською мовою для досягнення максимальної відповідності оригінальному тексту та передавши образ головного героя.

Варто додати, що у різних діалогах та монологів головний герой часто вживає різні лексичні одиниці, що відображають його стан душі, емоції та характерні риси. Наприклад:

“Puoi fare qualcosa per prendere le chiavi? Non so: farle volare fino qui?”
[88, с.15].

“Чи можете зробити щось, щоб взяти ключі? Я не знаю: летіти їх сюди?”
[87, с.17].

Це показує безпорадність або відчай героя і його намагання знайти рішення для ситуації. Наведемо інший приклад:

“Ohhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh. Davvero?” Il piccolo elfo era veramente senza parole. Non si smette mai di imparare” [88, с.15].

“О-о-о, справді? Маленькому ельфові аж забракло слів” [87, с.17]. “Ohhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh” — показує здивування, подив чи враження героя.

Багато "h" вказують на те, що враження дуже сильне. “*Davvero?*” - Вказує на сумнів або несподіванку героя щодо того, що він чує чи бачить. “*Il piccolo elfo era veramente senza parole*” - Показує враження героя та його неможливість висловити свої думки або емоції. “*Non si smette mai di imparare*” – виражає вдячність або захоплення героя від навчання або отримання нових знань. При перекладі було використано декілька перекладацьких прийомів. По-перше, перетворення повторення звуків на повторення букв: у фразі “Ohhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh” повторення звуку “h” відтворено за допомогою повторення букв, що передає інтенсивність враження. По-друге, збереження смислового зв'язку та структури речення: перекладач зберігає смисловий зв'язок між оригіналом і перекладом. “О-о-о, справді?” передає сенс здивування, який виражається в оригіналі. По-третє, вибір застосування аналогії: фраза “маленькому ельфові аж забракло слів” перекладена аналогіями для передачі безслівного здивування та захоплення, яке відчуває персонаж: “О-о-о, справді? — маленькому ельфові аж забракло слів. Вік живи — вік учись”.

Додатково, аналіз перекладу лексичних особливостей може розкрити вплив культурних відмінностей на сприйняття та інтерпретацію тексту. Наприклад, італійська лексика може мати різноманітні відтінки та асоціації, які можуть виявитися незрозумілими для українського читача. Тому перекладачеві доводиться не лише відтворювати слова, а й передавати їхній сенс та контекст, щоб забезпечити повне розуміння та сприйняття тексту.

У результаті аналізу перекладу лексичних особливостей головного героя можна визначити, наскільки вдало перекладено мовний портрет героя, його характерні риси та індивідуальність.

Також, варто звернути увагу на вживання граматичних конструкцій та стилістичних прийомів, які характеризують головного героя в оригінальному тексті. Наприклад, в італійському варіанті можна зустріти ряд конструкцій, що відображають його мовний стиль та манеру висловлювання.

Один з таких прикладів - вживання іронії та сарказму через розгорнуті речення та неочікувані повороти фраз. Наприклад, фраза:

“Che sorpresa, l'acqua è bagnata” [88, с.65].

“Яка несподіванка, вода мокра” [87, с.68], передає глибину героєвого підхоплення ситуації та його особливий стиль мислення.

Використовуючи прямий переклад, емоційність речення не втрачається.

Аналізуючи подібні перекладацькі вибори, можна визначити, наскільки вдалим є переклад утворення та стилістичних особливостей головного героя. Це дозволяє краще зрозуміти та оцінити рівень адаптації тексту для українського читача та вплив перекладу на сприйняття та інтерпретацію літературного твору.

Подивимося на інші приклади італійських фраз та їх перекладу у романі *“Останній ельф”* Сільвани де Марі. Одним з цікавих випадків може бути фраза:

“Non vedo l'ora!” [88 с. 209] (*“Не можу дочекатися!”* [87, с.211]) , яка передає емоційне очікування чогось приємного. При перекладі цієї фрази важливо зберігається її емоційну насиченість та створюється аналогічний ефект очікування українськими словами чи виразами.

Ще одним прикладом є фраза:

“Fatti furbo!” [88, с. 209] (*“Будь розумним!”* [87, с.211]), яка може використовуватися для підкреслення необхідності обережності чи хитрості в певній ситуації. Був застосований відповідник при перекладі, який використовує синонімічний вираз для вираження тієї ж самої ідеї. Це передало зміст оригіналу із більшою інтенсивністю та емоційністю, зберігши підтекст, який відображає специфічні аспекти характеру героя.

Крім того, у романі зустрічаються італійські культурні вирази, такі як *“Mamma mia!”* [88, с. 12] , які використовуються як емоційний вираз здивування, подиву чи стурбованості. Перекладено було відповідником *“Матінко!”* [87,с.14], цей вигук є більш звичним для українського читача, тому враховуючи культурний контекст було відтворено емоційну насиченість українською мовою.

Проаналізувавши різноманітні приклади італійських фраз та їх перекладу у романі, можна побачити, що перекладач успішно врахував специфіку мовлення

героїв та зумів передати емоційне забарвлення та контекстуальність італійських висловів українською мовою.

Роль головного героя у романі “Останній ельф” Сільвани де Марі займає центральне місце в сюжеті та розвитку подій. Головний герой, як правило, виявляється в ключові моменти твору, що визначають подальший хід дії та її результат. Ім’я головного персонажа Йорш, який відіграє важливу роль у розвитку сюжету та сприяє його розв’язанню. Провіденційна роль Йорша полягає у його здатності до вирішення складних ситуацій, пророкування подій та направлення характерів на правильний шлях. Завдяки своїм діям та рішучості, головний герой відображає провіденційний аспект у романі, допомагаючи іншим персонажам знайти вихід з складних ситуацій та досягти своїх цілей.

Інша особливість мови Йорша – його увага до імен. Він цінує своє довге ім’я.

“...Come ti chiami? Yorshkrunsquarkljolnerstrink” [88, с.2] ,

“...Як тебе звати? Йоршкрунскваркйолнерстрінк” [87, с.3].

Отож спершу герой представив своє повне ім’я, за допомогою транскрипції його було перекладено. Завдяки цій трансформації було передано звукову та графічну структуру імені за допомогою алфавіту української мови. Такий підхід допоміг зберегти зовнішній вигляд та фонетику імені. Звісно українському читачеві важко прочитати це ім’я, але у автора роману сама така була і ідея. Ім’я “Йоршкрунскваркйолнерстрінк” є характерним для фантастичного або магічного світу, де імена часто мають екзотичний або незвичний звук. Воно є прикладом вигадливого імені для персонажа в дитячому творі, де дозволяється творчість і вільна інтерпретація. Це ім’я створює атмосферу та додає кольору до фантастичного світу, утворюючи при цьому унікальний ідентифікатор для персонажа.

Йорш згадує та вимовляє з повагою ім’я свого батька, якого ніколи не бачив. Те, що дракон забуває своє власне ім’я, для нього є основною ознакою ідіотизму дракона, оскільки для Йорша ім’я відображає душу та суть особистості. Це окреслює ще епізод з роману, коли він ніяк не міг вибрати клички для свого

собаки, бо все було не таке значиме. Його рішення зійшлося на “Fido” від слова “fiducia”, що означає довіра. При перекладі бачимо, що перекладач вжив прийом одомашнення використавши транспозицію (перехід іменника “довіра” в прикметник “вірний”).

Головний герой часто дає оцінку іменем інших героїв. Наприклад:

“Il grosso neonato dichiarò di rispondere al curioso nome di GIUDICEAMMINISTRATOREDIDALIGARECONTRADELIMITROFE che non era proprio un nome bello come Yorshkrunsquarkljolnerstrink, ma era comunque un bel nome [88, с.40].

“Як з’ясувалося, цей чоловік відгукується на дивне ім’я Суддя-управитель-Далігар суміжних-земель, — не таке красиве ім’я, як Йоршкрунскваркйолнерстрінк, але теж нічогеньке” [87, с.42].

Тобто Йорш оцінює, що чиєсь ім’я не таке красиве як його.

У імені головного героя можна відзначити символізм. Довге та складне ім’я “Йоршкрунскваркйолнерстрінк” символізує унікальність або відмінність героя від інших. Воно вказує на те, що персонаж відчуває себе “іншим” чи “особливим”. Сам герой – ельф, а його оточують люди – Сайра (яку він називає Жінка) та Монсер (якого він називає Мисливець). Також це ім’я надає незвичайності та комічності ситуації, адже ельф погано говорить і його супроводжуючі думають, що він просто не знає як його звуть.

Мова маленького ельфа відрізняється і від мовлення людей, і від мови чарівних істот тим, що він надзвичайно уважний до вживання складних дієслівних форм, які інші персонажі практично не використовують. Але так було не відразу. Йорш змінюється, коли події змушують його дорослішати. Його мова різко змінюється практично відразу після випадку, коли він мало не загинув сам і мав рятувати від смерті Сайру. Він миттєво почав не лише вживати правильно дієслівні форми і не лише у найпростіших часах, а й почав виправляти людей, коли вони вживають їх неправильно.

Наприклад, Сайра каже:

“*Se non era per i sorci, ora stavamo su una forza* [88, с.40]”, а Йорш її виправляє: “*Se non fosse stato per i sorci ora staremmo su una forza* [87, с.42]”.

Обидві фрази є умовними реченнями в італійській мові. Вживається для висловлення умови та її можливих наслідків. Граматично це є умовні речення другого типу (*condizionale del secondo tipo*), коли умова є неправдивою або неможливою в минулому, а результат умови також є неправдивим в теперішньому часі. Сайра використовує дві імперфектні форми, які граматично мають неправильну структуру, а Йорш її виправляє. Перекладач застосував стратегію домистикації, вживши не одну перекладацьку трансформацію: “Якби не оті пацюки, ми б уже давно бовталися на мотузці.— Мишки, то були мишки”. По-перше, замість “*sorci*” (миші) було використано еквівалент “пацюки”, адже вид гризуна, який може бути асоційований із мишами або їхнім видом. Українське слово “пацюки” є більш виразним та експресійним у контексті, який описується. Воно створює більш сильне враження на читача, ніж “миші”. По-друге, при перекладі фрази “*stare su una forza*” (бути на шибениці) було опущено та було використано вираз “*бовтатись на мотузці*”. Такий переклад передає схожий образ, але відображає його з використанням більш відомого та наочного виразу для українського читача та менш виразним для дитячої аудиторії, перекладач вилучає та оминає використання прямого відповідника “шибениця”.

Таким чином, трансформація, яка відбулася при перекладі, полягає в заміні аналогічного образу, адаптованого під українську мову, вікову категорію читача та культурний контекст. Повертаючись до використання умовних речень — перекладач вилучає цей прийом у головного героя, але компенсує, використавши повторення слова “мишки”, підкреслюючи вік маленького ельфа та несподіваність ситуації.

У результаті аналізу мовленнєвих характеристик та провіденційної ролі головного героя роману “Останній ельф” Сільвани де Марі можна зробити висновок, що цей літературний твір пропонує читачеві глибоке занурення у світ фантазії, де мова та персонажі відіграють ключову роль у створенні атмосфери та розвитку сюжету.

Мовленнєві характеристики, які використовує автор, відображають не лише стиль та манеру подання, а й глибину ідеї та філософське підґрунтя твору. Перекладацькі трансформації, виконані з урахуванням особливостей української мови та культурного контексту, сприяють збереженню автентичності та відтворенню інтелектуальної та емоційної складності оригіналу.

Головний герой Йорш відіграє важливу провіденційну роль, яка символізує вибір, відповідальність та мудрість, яка зовсім не схожа на дитячу. Його дії та рішення впливають на хід подій у світі роману, а його характер та починання стають взірцем для інших персонажів. Він є не лише лідером, а й наставником, який допомагає іншим подолати випробування та знайти справжнє значення життя.

Отже, аналіз мовних засобів та провіденційної ролі головного героя роману дозволяє краще зрозуміти глибину та складність твору, а також його вплив на читача.

2.3 Переклад антропонімів на українську мову у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”

У романі “Останній Ельф” антропоніми грають важливу роль у створенні уявного світу та розбудові характерів. Вони допомагають читачеві зануритися у фантастичну реальність та відчувати атмосферу історії. Автор використовує унікальні назви для місць, предметів та персонажів, що створює враження унікальності та оригінальності світу, який вона описує. Це дозволяє читачеві легко відрізнити одного персонажа від іншого та допомагає створити більш живописні образи. Таке вживання антропонімів додає глибини та аутентичності оповіді, роблячи її більш захопливою та цікавою для читача.

Переклад антропонімів у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф” може бути викликом, оскільки потрібно зберегти оригінальне значення і настрій твору. Красномовні імена героїв та назви міст часто створюють складнощі для перекладу.

У романі зустрічаються різноманітні персонажі, але основні герої та деякі важливі персонажі мають наступні антропоніми: Йорш - головний герой, ельф; Монсер та Сайр - що допомагають Йоршу; Ерброу - дракон, що є другом Йорша; Калея - друга Робі; Каля - персонаж, що зустрічається в романі; Морон - інший персонаж, з яким взаємодіють герої. Усі подані вище імена були перекладені за допомогою транслітерації, в ориганалі – “Yorsch”, “Sajra”, “Erbrow”, “Monser”, “Robi”, “Moron”. Отже, транслітерація є найвдалішим видом відтворення власних назв в цьому випадку.

Було вжито й інші перекладацькі трансформації для перекладу антропонімів, наприклад:

“Ti chiamerò Fulmine...tra tutti i nomi che si possono dare a un cavallo, quello era il più strampalato. Un cavallo deve chiamarsi Macchia o Zampa, o Coda o semplicemente Cavallo [88, с.151]”.

“Я назву тебе Блискавка...Робі подумала, що з усіх імен, які можна дати коневі, — це найчудніше. Кінь повинен називатися Плямка, Гривка, Ворон чи просто Кінь [87, с.156]”.

За допомогою відповідників в українській мові було передано аналогічну ідею українському читачеві.

Перекладач вдався до транслітерації не лише антропонімів, а й топонімів, додаючи еквівалентне слово місця: “cavalleria di Daligar” перекладається як “графство Далігар”, “villaggio di Arstrid” – “село Арстрід”, “Posto degli Elfi” – “Місце Ельфів”.

Варто зазначити, що перекладач вдається і до адаптивного перекладу імені, а не транслітерації (як ім'я Йоршкрунскваркйолнерстрінк). Антропонім “GIUDICEAMMINISTRATOREDIDALIGARECONTRADELIMITROFE” складається з шести окремих слів: “giudice”, “amministratore”, “di”, “daligare”, “contrade”, “limitrofe”. Для італійського читача зрозумілий сенс цього імені, тому перекладач, адаптативно переклавши його, зробив зрозумілим його і для українського читача – “Суддя-управитель-Далігар суміжних-земель”.

Саме антропоніми є найбільшими викликами для перекладачів дитячої прози на лексичному рівні. Для збереження сенсу і стилістики оригінального твору варто не лише вільно володіти двома мовами, але й знати специфіку авторського стилю і використовувати лексичні трансформації, а й мати чітке мовне відчуття точності еквіваленту, що побудований на різного типу співзвучності. Роман Скаун знайшов влучні у плані сенсу і стилістики еквіваленти, завдяки яким вдалося відтворити колорит твору.

2.4 Порівняльний аналіз перекладу тропів у романі Сільвани де Марі “Останній Ельф”

Літературний переклад – це не лише процес переміщення слів з однієї мови в іншу, але й мистецтво передачі смислу, емоцій та образів, що містяться у вихідному тексті. Однак виклик, з яким стикаються перекладачі, полягає в тому, що кожна мова має свої власні культурні, історичні та лінгвістичні особливості, які нерідко ускладнюють процес перекладу. Особливо це стосується перекладу тропів – риторичних засобів, які надають тексту глибини та емоційного забарвлення. У цьому дослідженні ми зосередимось на порівняльному аналізі перекладу тропів у романі “Останній Ельф” письменниці Сільвани де Марі. Цей роман, який вже здобув визнання читачів та критиків у багатьох країнах, відзначається не лише влучним сюжетом та цікавими персонажами, але й виразним використанням тропів, які додають тексту глибини та виражають авторську індивідуальність.

Проведення порівняльного аналізу перекладу троп у цьому романі допоможе нам краще зрозуміти перекладацькі стратегії, вплив перекладу на сприйняття та інтерпретацію тексту, а також виявити відмінності та схожості між оригіналом та його перекладами.

Почнемо з розгляду одного з ключових тропів, що зустрічаються у романі "Останній Ельф" - метафори. У італійському оригіналі ми можемо знайти численні приклади метафор, які створюють барвисті образи та глибокий смисловий підтекст.

Почнемо з того, що метафори у романі "Останній Ельф" відіграють ключову роль у формуванні образності та символічного змісту твору. Вони допомагають читачеві зануритися у внутрішній світ персонажів та розуміти їхні емоції, мотивації та конфлікти. Однак переклад метафор з італійської на українську мову - це завдання, яке необхідно виконувати з особливою увагою до деталей та культурних особливостей кожної мови.

Під час порівняння оригінального тексту і його українського перекладу стає очевидним, що деякі метафори можуть бути відтворені досить точно, зберігаючи свій первинний сенс та емоційне забарвлення за допомогою українських відповідників. Однак інші метафори можуть потребувати креативного підходу до перекладу, оскільки вони базуються на культурних концепціях, які можуть бути незнайомі українському читачеві. Тут виникає необхідність у знаходженні адекватних еквівалентів, які б зберегли сенс та відтінки оригінального тексту, але були б зрозумілі та ефективні для українського аудиторії.

Наприклад, метафора "*lo spitiro della foresta* [88, с.298]" ("лісовий дух" [87, с.300]), яка інтерпретована в італійському контексті як персонаж, що володіє особливими магічними властивостями та є частиною природного середовища. При перекладі на українську мову, перекладачеві потрібно вирішити, чи залишити термін "дух", який може бути відчуженим або нецільовим для українського читача, або знайти альтернативний вираз, який передасть суть метафори. Такий аналіз вимагає від перекладача не лише знання мови, але й глибокого розуміння культурних та літературних нюансів обох мовних середовищ.

Перекладач роману Роман Скакун використав відповідник та залишив слово "дух", яке підходить в контекст роману та не псує атмосферу.

Додатково, важливо врахувати стиль та манеру автора, оскільки метафори часто є відображенням авторської індивідуальності та творчого підходу. Таким чином, переклад метафор українською мовою повинен відтворювати не лише

текст, але й його авторський почерк та атмосферу. Ось кілька прикладів метафор з італійського оригіналу:

1. *“Il sole cominciò a spostarsi verso ovest: tra non molto sarebbe scomparso dietro le Montagne dell’Ombra, le Montagne Oscure”* [88, с.18]. – *“Сонце почало хилитися до заходу. Ще трохи — і вони назавжди сховаються в тіні Темних гір”* [87, с.20].

2. *“Se le avesse detto la verità la paura l’avrebbe ghermita come uno sparviero* [88, с.40]”. – *“Якщо Йорш скаже правду, страх увін’ється в неї кігтями, наче хижий яструб у свою жертву* [87, с.42]”.

3. *“Gli avevano incatenato i polsi dietro la schiena e c’era un insieme di fragilità e potenza che irradiava dalla sua persona* [88, с.42]”. – *“Його руки були скуті за спиною кайданками, і вся постать випромінювала водночас і вразливість, і могутність* [87, с.44]”.

Ці метафори створюють атмосферу та передають емоційне забарвлення тексту. Тепер перейдемо аналізу перекладу, щоб порівняти, як вони передані в іншій мові.

Український переклад успішно передав метафоричний зміст італійських оригіналів, зберігаючи їхню емоційність та образність. Наприклад, у першому прикладі метафора “сонце почало хилитися до заходу” означає наближення кінця дня, який може символізувати наближення завершення їхньої подорожі або завершення важливого етапу в їхньому житті. Дієслово “spostarsi” було перекладено відповідником “хилитися”, а дієслово “scompare” (зникати), було перекладено калькою як “ховатись”, яке краще передає тьмяне забарвлення речення. Друга метафора порівнює страх з хижим яструбом, який впирається кігтями в свою жертву, що підкреслює силу і непереборність страху. Було застосовано точний переклад зі смисловим розвитком “увін’ється в неї кігтями”, фраза, яку перекладач вживає, незважаючи на те, що її відсутність в оригіналі, але тут її використання є логічним. У третьому прикладі було застосовані лише граматичні трансформації, а саме в перекладі бачимо пасивну конструкцію, яка зберігає контекст зрозумілим.

Таким чином, український переклад зумів передати не лише смислове навантаження метафор, але й їхню символічну сутність та емоційне забарвлення, використовуючи відповідні образні засоби української мови.

Розглядаючи метафори у романі “Останній Ельф”, важливо звернути увагу на їхню роль у побудові атмосфери та розкритті символічного змісту. Наприклад, метафора “*La notte oscura avvolgeva la foresta come un mantello di seta nera*” (Темна ніч огорнула ліс, наче чорний шовковий плащ) створює образ містики та таємничості, яка переповнює оточуючий світ героїв. Український переклад цієї метафори вдало передає її образність та емоційне забарвлення, зберігаючи символічний зміст оригіналу.

Подальший аналіз метафор у романі також розкриває їхню роль у розкритті внутрішнього світу персонажів, опису їхніх почуттів та подій.

“*Tra non molto ci sarebbe stato buio. Doveva trovare un posto dove stare, prima che la notte cadesse. Un posto dove stare e qualcosa da mangiare. Ancora un'altra notte nel fango con lo stomaco vuoto, e non ce l'avrebbe fatta a restare vivo fino al mattino*” [88, с.65].

“*Скоро вже геть смеркне. Перш ніж западе ніч, треба знайти якийсь прихисток. І трохи попоїсти. Ще одна ніч у грязюці, з порожнім шлунком, — і до ранку він не дотягне*” [88, с.68].

Метафора “*la notte cadesse*” була перекладена субституцією “западе ніч”. З поданого уривку можна додати, що в третьому реченні є компенсація, тому що в оригіналі “*qualcosa da mangiare*” (щось поїсти) – пряме значення, а у перекладі перекладач застосовує вже метафору. Такий же прийом можна побачити в цьому прикладі:

“*I piedi gli sembrarono ancora più gelidi e lo stomaco ancora più vuoto* [88, с.97]” ;

“*Ноги закоцюбли ще більше, ніж до того, у животі — ще більша порожнеча*” [88, с.100].

У перекладі бачимо дві метафори “ноги закоцюбли” та “більша порожнеча”, коли в оригіналі вони відсутні.

У романі можна помітити використання метафор, які асоціюються з персонажами. Деякі метафори можуть передавати холодність та відданість характеру ельфів, використовуючи такі образи, як “vento gelido” (льодяний вітер) або “furia invernale” (зимова лють). У той же час, інші персонажі можуть бути пов'язані з метафорами, що викликають асоціації з теплом і пристрастю, наприклад, “cuore in fiamme” (вогняне серце).

Переклад метафор у таких випадках вимагає особливої уваги до вибору слів та виразів, які здатні передати не лише буквальний сенс, а й емоційне забарвлення.

Але за допомогою дослівного перекладу зміст оригіналу семантично повно і правильно переданий.

Додатково, розглянемо, як метафори в романі відображають основні теми та концепції твору. Однією з провідних ліній є деталізований опис чарівності лісу та природи, що може бути відображеною через відповідні метафори. Наприклад, у описі природних пейзажів можуть використовуватися метафори, що асоціюються з атмосферою величі та дивовижності. Наприклад:

“Il sole illuminò l'alba. Le antiche finestre di ambra filtrarono la luce e la biblioteca divenne d'oro. [88, с.40]”

Метафора “la biblioteca divenne d'oro” (бібліотека стала золотою) порівнює світло, яке проникає через вікна, з золотом, що створює чарівну атмосферу. Перекладач переклав цю фразу як:

“Ранок видався сонячним. Просочуючись досередини крізь стародавні буриштинові вікна, сонячне світло сповнювало бібліотеку позолотою”.

У цілому, перекладач вирішив відтворити сенс оригіналу, але змінив спосіб його вираження використавши структурну перебудову, традиційні відповідники та заміну зі смисловим розвитком. Ще одну метафору можна зустріти в цьому реченні:

“Le lastre di ambra vibravano al suo quieto russare dando alla luce sulle pareti un movimento lieve come la brezza su uno stagno. [88, с.131]” ;

“Бурштинові шибки дрижали від його тихого хропіння, і через це по освітлених золотистим світлом стінах перебігали брижі, як ото на ставку від легенького подиху вітру [87, с.132]”.

Перекладач розвиває оригінальну ідею, використавши смисловий розвиток, додаючи деталі, які відсутні в оригіналі. У даному випадку перекладач додає опис “освітлених золотистим світлом стін”, який доповнює образ і створює більш живописну картину для читача. Також за допомогою субституції замінює слова та вирази оригіналу еквівалентними виразами у цільовій мові. У цьому випадку субституція відбувається зі словосполученням “*le lastre di ambra*” (амброві панелі), яке перекладено як “бурштинові шибки дрижали від його тихого хропіння”.

У висновку на тему перекладу метафор у романі "Останній Ельф" Сільвани де Марі, варто підкреслити значення цих образних засобів для розуміння та сприйняття тексту. Метафори не лише відтворюють образність описуваних об'єктів та явищ, але й мають символічний зміст, що розкриває теми, концепції та емоційні стани персонажів.

Український переклад метафор італійського оригіналу відіграє важливу роль у збереженні символічного змісту та емоційного забарвлення тексту. Через правильний вибір слів та виразів перекладач забезпечує передачу образності та глибини оригіналу, що дозволяє читачеві сприймати текст на більш глибокому рівні.

Перекладач найчастіше використовує субституцію, традиційний відповідник та структурну перебудову як одні з ефективних перекладацьких трансформацій.

Ще одним цікавим тропом, що використовується в романі, є алегорія. У італійському тексті ми можемо зустріти приклади алегоричних образів, які символізують певні ідеї або концепції. Наприклад, у фразі: “*Il bosco della conoscenza* [88, с.21]” (ліс пізнання), автор використовує алегорію для відображення теми знання та інтелекту.

У перекладі ця алегорія передана як “*ліс мудрості* [87, с.43]” за допомогою українського відповідника. Хоча основний зміст залишається вірним, але втрачається підтекст, що міститься в оригіналі, а саме, підкреслення не лише знання, але і процесу пізнання та розвитку.

Ще один приклад алегорії природних явищ:

“*La pioggia cessò. Un vento lieve si alzò e aprì le nuvole. La luce della luna illuminò la piana e ...*” [88, с.110].

“*Дощ ущух. Здійнявся легкий вітерець, що розігнав хмари. Місяць освітив видолинок.* [87, с.112]”.

Дощ, що ущух, і вітерець, що розганяє хмари, символізують полегшення та просвітлення після важких часів. Це алегорія на те, що після темних періодів завжди настає світло. Світло місяця, що кристалізує час, символізує мить надії та можливості. Це алегорія на те, що в найтемніші моменти може з'явитися промінь надії, який дає силу рухатися далі. У даному випадку алегорія передана за допомогою еквівалентного перекладу. Словосполучення “*il giardino della vita*” присутня для символізації життя, росту та розвитку. Еквівалентом при перекладі передається основний зміст.

Додатковим важливим тропом у романі є символ, який часто використовується для передачі складних ідей та концепцій через конкретні образи або предмети. У італійському тексті “Останнього Ельфа” ми можемо помітити численні символічні образи, які надають тексту глибини та підкреслюють його тематичну спрямованість. Переклад таких символічних образів може бути викликаний складнощами в передачі їхнього смислу та емоційного забарвлення. Наприклад, український переклад слова “*castello* [88, с.287]” (замок) використовує еквівалентний образ “*фортеці* [87, с.289]”, який передати сенс захисту. Також відображає не лише фізичну будівлю, але й метафорично символізує владу, міць. Цей образ відображає тему контролю, що присутня у романі. Також “*il faro* [88, с. 54]” (маяк), символізує направлення та надію. Головний герой, ельф Йорш, сподівається на декілька важливих речей.

По-перше, свобода та безпека для себе і інших ельфів: Йорш мріє про світ, де ельфи більше не будуть переслідувані та знищувані людьми. Він прагне знайти місце, де вони зможуть жити у мирі та безпеці. По-друге, знайти своє місце у світі: як останній ельф, Йорш відчувається самотнім і чужим у світі людей. Він сподівається знайти своє місце, де він буде прийнятий і зможе бути самим собою. По-третє, дружба і любов: протягом роману Йорш знаходить друзів серед людей та інших істот. Маяк символізує напруження до цієї мети. Він сподівається на те, що справжня дружба і любов можуть існувати між різними расами, і що ці почуття можуть допомогти змінити світ на краще. Ці сподівання є ключовими для розвитку сюжету і характеру Йорша, вони мотивують його дії і рішення протягом всієї історії.

Чудовим вираженням символу може бути фраза:

“Robi chiuse gli occhi. Tutto divenne azzurro” [88, с.61].

“Робі заплющила очі. Все стало блакитним [87, с.63]”.

Блакитний колір може символізувати мрії, спокій або уявний світ, де герої знаходять надію та порятунк.

Також прослідковується використання персоніфікації, наприклад:

“Un vento fresco era venuto a rinfrescarlo [88, с.61]”.

“Повіяв свіжий вітерець, що збадьорив його [87, с.63]”.

Вітер представлено як щось, що має здатність діяти свідомо, як жива істота.

“Le attese sono fastidiose, le esecuzioni rimandate sono una crudeltà [88, с.63]”.

“ Краще раніше, ніж пізніше: чекання — річ нестерпна, а відкладати страту — найжорстокіша тортура [87, с.65]”.

Очікування та страти уособлюються як суб'єкти, здатні викликати емоції та дії.

“La luna sorrideva dolcemente dall'alto, illuminando il cammino dei tutti. [88, с.289]”.

“Місяць мило усміхався згори, освітлюючи всім шлях [88, с.291]”.

Місяць є персоніфікованим, оскільки приписується людська якість, а саме здатність “посміхатися”. Насправді, місяць не може буквально посміхатися, оскільки він є небесним об'єктом, необдарованим свідомістю або людськими почуттями. Персоніфікація робить концепцію більш живою і поетичною, перетворюючи безжиттєвий об'єкт на щось більш особисте і живе.

Важливим тропом у романі є гіпербола, літературний прийом, який полягає в надмірному перебільшенні або зменшенні якої-небудь ознаки, явища або обставини. У дитячій італійській літературі гіпербола використовується для залучення уваги дітей. Вона може зробити текст більш цікавим та захоплюючим для молодшої аудиторії, оскільки вона створює яскраві та несподівані образи. Використання гіперболи може сприяти розвитку уяви у дітей, оскільки вона перетворює звичайні ситуації на щось незвичайне та фантастичне. Гіпербола дозволяє створити гумористичний ефект, особливо коли вона вживається для перебільшення характеристик або подій. Через неї можна виразити сильні емоції, надаючи їм більшу вагу та інтенсивність. У італійському тексті “Останнього Ельфа” ми можемо помітити численне використання гіперболи. Наприклад:

1. “*No fame da lupi!* [88, с.50]” – “*Я голодний як вовк!* [87, с.52]”;
2. “*È alto come una montagna!* [88, с.13]” – “*Він високий, як гора* [87, с.14] !”;
3. “*Sono così affamato che potrei mangiare un elefante!* [88, с.40]” – “*Я такий голодний, що можу з'їсти слона!*” [87, с.42];
4. “*Corro più veloce del vento!* [88, с.83]” – “*Я біжу швидше за вітер!* [87, с.85]”;
5. “*No una sete infinita!* [88, с.50]” – “*Мені страшенно хочеться пити* [88, с.52]”;

Гіпербола в італійській мові виражається за допомогою виразних та перебільшених висловів, які підсилюють або перебільшують реальність, створюючи ефект драматичності або емоційного навантаження. Вона використовується для надання сили, колориту та емоційного збагачення тексту. При перекладі важливо не втрати емоційне навантаження.

У поданих вище прикладах при перекладі перекладач вибрав відповіді еквівалентні вирази або вислови, які передають той самий зміст та є природними для української мови. Також можемо зробити висновок, що часто культурний контекст тропів може у двох мовах збігатись.

Варто додати, що часто не зовсім легко перекласти гіперболу за допомогою прямого перекладу чи еквіваленту, тоді може бути застосована контекстуальна заміна. Наприклад:

“No una fame da morire! [88, с.50]”.

“Я голодний як собака! [88, с.52]”.

Італійська гіпербола передається українським фразеологізмом, за допомогою такої контекстуальної заміни вдалось зберегти емоційне забарвлення словосполучення.

Отже, дослідження перекладу тропів у романі "Останній Ельф" відображає складність перекладацького процесу та підкреслює важливість вміння перекладача креативно та відповідально підходити до вибору еквівалентів, що забезпечать максимально точно та ефективно передавання смислу та емоційного забарвлення оригіналу.

2.5 Особливості перекладу фразеологічних одиниць у романі

Сільвани де Марі “Останній Ельф”

У світі літератури та мовознавства дослідження особливостей перекладу фразеологічних одиниць займає особливе місце, оскільки фразеологізми є важливим елементом культурної спадщини та мовного вираження, тож вони часто є предметом мовознавчих, літературознавчих та перекладознавчих розвідок. Роман “Останній Ельф” видатної італійської письменниці Сільвани де Марі виявляється відмінним об'єктом для дослідження у цьому контексті. Завдяки багатоплановому сюжету, глибоким персонажам та вишуканому стилю, цей твір не лише запам'ятовується читачам, але й стає привабливим для дослідження мовних аспектів його перекладу.

Порівняльний аналіз перекладу фразеологічних одиниць у романі “Останній Ельф” дозволяє вивчити, як перекладачі відтворюють та адаптують мовні засоби автора у мову перекладу. Враховуючи різноманітність культурних та мовних контекстів, в яких діють фразеологізми, а також їхні особливості та емоційне забарвлення, аналіз перекладу фразеологічних одиниць у романі Сільвани де Марі виявляється цінним дослідженням для розуміння процесу перекладу та його впливу на сприйняття та інтерпретацію тексту читачами в мові перекладу. Розглянемо це на конкретних прикладах.

У романі Сільвани де Марі ми часто зустрічаємо фразеологічні вирази, які додають тексту емоційне забарвлення та глибину. Наприклад, фразеологізм “*fare buon viso a cattivo gioco* [88, с.16]” (буквально: “робити хороше обличчя поганій грі [87, с.18]”) використаний для опису ситуацій, коли головний герой, Йорш, приховує свої справжні почуття та показує реакцію на негативну ситуацію. При перекладі українською мовою, такий фразеологізм може бути виражений як “робити вигляд, ніби все гаразд”, “прикидатися, що все в порядку” і т. д.

Наприклад, у романі можна знайти ряд ситуацій, де персонажі застосовують цей вираз:

“*Nonostante la delusione, faceva buon viso a cattivo gioco e sorrideva.* [88, с.193]”.

“Незважаючи на розчарування, він прикидався, що все гаразд і посміхався [87, с. 195]”.

За допомогою субституції, а саме українського відповідника, український переклад відображає не лише буквальне значення, але й емоційне забарвлення та контекстуальний підтекст оригіналу. Також таку трансформацію було застосовано при перекладі такого італійського фразеологізму у такому реченні:

“*Fai il passo più lungo della gamba!*” – “Забігай наперед!”, адже дослівно це б звучало як “Роби крок довший, ніж нога”, що звучить неприродньо для українського читача.

Крім того, важливо враховувати різницю в культурних асоціаціях та контексті між італійською та українською мовами. Оскільки культура та традиції

кожної країни можуть впливати на сприйняття та інтерпретацію фразеологічних виразів, перекладач повинен уважно враховувати ці особливості для досягнення максимально точного та виразного перекладу. Деякі італійські фразеологізми збігаються з українськими, тому культурна асоціація однакова. Наприклад:

“Siete come cane e gatto” [88, с. 195] .

Дослівно його можна перкласти як “ви як собака і кіт”. При перекладі в українському варіанті це *“Ви як кіт і собака”* [87, с. 197], що означає “ви в постійних конфліктах, не миритесь”.

Різницю в культурних асоціаціях та контексті між італійською та українською мовами можна розглянути на прикладі італійського фразеологізму *“prendere lucciole per lanterne”* (буквально: *“сприймати світлячків за ліхтарі”*), який означає “помилятися в оцінці ситуації”. Українським відповідником виступив фразеологічний вираз “брати бажане за дійсне, “помилятися в оцінці”, “оцінювати неправильно”. У романі можна знайти такий приклад:

“Per un momento, aveva preso lucciole per lanterne, credendo che tutto andasse bene. [88, с. 190]”.

“На мить він помилився в оцінці ситуації, вважаючи, що все йде добре [87, с. 192].

Український переклад цього виразу передав його смислову повноту та емоційне забарвлення, що є важливим для збереження автентичності та виразності тексту.

Таким чином, аналіз перекладу фразеологічних одиниць у романі “Останній Ельф” допомагає краще зрозуміти важливість вибору відповідних еквівалентів, які здатні відтворити не лише лексичне значення, але й культурні та емоційні відтінки оригіналу. Цей процес вимагає від перекладача глибокого розуміння мови, культури та контексту, а також творчого підходу до вирішення перекладацьких завдань.

У процесі подальшого аналізу можна врахувати ще один фразеологізм з роману “Останній Ельф”, такий як *“avere le mani in pasta”*, що буквально

перекладається як "мати руки в тісті". У контексті твору, цей вираз вживається для опису вправних дій та вмінь персонажа – мисливця Монсера.

“Con la sua esperienza nel campo, aveva le mani in pasta e riusciva a risolvere qualsiasi problema. [88, с. 83]”.

Зі своїм досвідом у цій справі, він вправно керував ситуацією і зміг вирішити будь-яку проблему [87, с. 85].

Подану ідіому було перекладено фразеологічним еквівалентом шляхом вибору найбільш доречного аналогу в українській мові, який відтворив схожий сенс та емоційний відтінок та зберіг аутентичність тексту. Методом підбору фразеологічного еквіваленту було перекладено і цю фразу:

“Scusami, Tesoro, non stare con le mani in mano [88, с. 195]”.

“Вибач, любчику, але не можна сидіти без діла [87, с. 197]”.

Італійський варіант буквально означає “не сидіти з руками в руках”. У поданому уривку застосовується фразеологічний переклад, який найбільш точно передає специфіку розмовного стилю, як в оригіналі.

Крім того, важливим аспектом аналізу є розгляд вибору лексичних та стилістичних рішень у перекладі. Наприклад, у романі можуть зустрічатися фразеологізми, які мають відтінок гумору або місцевого колориту, що вимагає від перекладача вмілого підбору еквівалентів у цільовій мові. Наприклад, італійський фразеологізм “sbattere il chiodo” (буквально: "бити цвях") може мати значення “розійтися” або “розлучитися”.

У романі можна знайти приклади використання такого фразеологізму:

“Dopo giorni di amicizia, hanno deciso di sbattere il chiodo. [88, с. 28]” .

Після довгої дружби, вони вирішили розійтися [87, с.30].

Переклад даного фразеологізму було здійснити нефразеологічним методом за допомогою лексичного перекладу, а саме одним дієсловом “розійтись” в прямому значенні. Український переклад цього фразеологізму передав буквальне значення, втративши емоційне забарвлення речення.

Також можна зустріти описовий метод при перекладі фразеологізмів у романі:

“Durante la sera, lui beveva come una spugna e alla fine si è addormentato [88, с. 84]”.

“Йорш, випивши мало не все, вреші заснув [87, с. 87]”.

Італійський фразеологізм *“bere come una spugna”* означає багато пити, еквівалент в українській мові відсутній, але перекладено було відповідно шляхом опису, що зберіг стиль мовлення. Описовий еквівалент ефективно передає суть фразеологізму, тому можемо вважати переклад адекватним.

Отже, переклад фразеологічних виразів здійснювався переважно шляхом логічного підбору еквівалентних фразеологічних одиниць українською мовою. Приклади речень підтверджують, що зрозуміти, які саме фразеологічні одиниці маються на увазі в вихідному тексті, можна, знаючи повну форму фразеологічної одиниці в мові перекладу, враховуючи стилістичну структуру та експресивність образу. Найрідше використовувався нефразеологічний метод перекладу. Цей метод застосовувався, коли фразеологізм важко або незручно перекласти без втрати сенсу. Однак важливо враховувати контекст і стиль мовлення, щоб переклад відображав інтенцію оригіналу.

2.6 Особливості перекладу конструкцій у романі Сільвани де Марі

“Останній Ельф”

Один з важливих аспектів у нашому дослідженні – це переклад конструкцій у літературних творах, що визначає структуру, синтаксичні особливості та стиль оригіналу. Для ідіостилію Сільвани де Марі є характерним є послідовний ужиток складнопідрядних багатокомпонентних конструкцій.

Під час аналізу перекладу конструкцій у романі “Останній Ельф” Сільвани де Марі, важливо звернути увагу на те, як перекладачі відтворюють синтаксичні особливості та структуру оригінального тексту, а також як це впливає на сприйняття та розуміння тексту читачами в мові перекладу. При цьому слід враховувати, що італійська мова має свої унікальні особливості в синтаксисі, що може становити виклик для перекладу.

Проаналізуємо синтаксичні конструкції у романі. Наприклад, у італійській мові досить поширеним є вживання повільних та довгих речень з багатою підсиленою структурою. Перекладачеві потрібно було зберегти цю характеристику, щоб передати витончений стиль автора. Наприклад, речення:

“Mentre le foglie cadevano silenziose, il vento sussurrava antichi segreti tra i rami degli alberi [88, с. 50]”.

“Поки листя падало тихо, вітер шепотів древні таємниці серед гілок дерев [87, с. 52]”.

Воно має складну синтаксичну структуру, яку важливо відтворити українському перекладі, зберігаючи при цьому зв'язність та ефект образності.

Порівняльний аналіз перекладу конструкцій у романі “Останній Ельф” вказує на важливість ретельного відтворення синтаксичних особливостей та фразеологічних виразів оригіналу для забезпечення максимально точного та вірного перекладу. Тільки за таких умов можна зберегти стиль та емоційне забарвлення оригіналу, що визначає якість та сприйняття перекладу читачами.

Щодо синтаксичних конструкцій, у романі можна знайти складні речення, що містять підпорядковані та сполучені конструкції. Наприклад:

“Sebbene fosse tardi, decise di rimanere ancora un po' a guardare le stelle che brillavano nel cielo notturno. [88, с. 50]”.

“Хоча було пізно, він вирішив залишитися ще трохи, щоб дивитися на зірки, що світилися на нічному небі [87, с. 52]”.

При перекладі цього речення була врахована його складна структура та збереження зв'язності та граматичної коректності, зберігши при цьому його смислову повноту.

Ще один приклад:

“Guardando il cielo stellato, pensava a tutte le avventure che l'aspettavano. [88, с. 195]”.

“Дивлячись на зіркове небо, він думав про всі пригоди, що його чекали” [87, с. 197].

Український переклад відобразив синтаксичну структуру оригіналу, зберігши при цьому зв'язність та логічність речення.

У романі можна знайти синтаксичні звороти та структури, що надають тексту експресивності. Наприклад:

“Con un sospiro di sollievo, voltò la pagina e continuò a leggere il libro. [88, с. 195]”.

“Зі здивуванням віддихнувши, він перегорнув сторінку і продовжив читати книгу [87, с. 197]”.

Розглянемо складнопідрядні багатокomпонентні конструкції з послідовною підрядністю, визначимо особливості їх перекладу:

“Era evidente che la bimba non poteva che essere la loro bambina, la figlia di Monser e Sajra: aveva i lineamenti della mamma incastonati nella pelle scura del padre; avrebbe dovuto accorgersene da solo. [88, с. 38]”.

“Було цілком очевидно, що ота дівчина — не хто інша, як дочка Монсера та Сайри: материні риси обличчя поєднувалися в неї зі смаглявістю її батька” [87, с. 40].

“Il fatto era che il dolore dell'altra bambina, quella più piccola che aveva la manina mutilata, lo aveva colpito come una sassata e non si era subito reso conto dell'ordine in cui sarebbe stato sensato fare le cose: prima portare i bambini in un luogo migliore, poi riparare le ferite, guarire le piaghe e consolare le desolazioni... [88, с. 38]”.

“А все через те, що біль другої дівчинки, тієї меншої, з покаліченою рукою, вразив його, наче удар каменем, і він не одразу усвідомив, у якому порядку краще було б усе робити: спершу забрати обох дівчат подалі звідси, а тоді вже загоювати рани й розраджувати горе... [87, с. 40]”.

“Il drago annuì con convinzione mentre attaccava il terzo gallo cedrone che teneva infilzato su uno spiedo fatto con un ramo di salice e che rosolava su un delizioso fuocherello di rosmarino e pino, così che gli aromi dei rami che bruciavano si fondessero con il sapore della carne arrostita. [88, с. 39]”.

“Дракон із розумінням кивнув, беручись за третього глухаря, який підрум’янювався на рожні з вербової гілки над вогнищем із шишок та розмарину, запашний дим від якого змішувався з ароматом смаженого м’яса [88, с.40]”.

Отже, можемо стверджувати, що найбільшу групу в романі Сільвани де Марі становлять складнопідрядні речення з послідовною підрядністю, переклад яких відбувся аналогічно оригіналу, без зміни структури речень.

Ще одним цікавим синтаксичним засобом, що наявний у романі, є парцеляція, тобто використання окремих слів або фраз для створення враження складної ідеї або концепції. У фразі:

“Solo una parola describe il drago: MAESTA’ [88, с. 64]”.

“Одне тільки слово належно описує дракона: ВЕЛИЧ [87, с. 66]”.

Ідея величі дракона виражена одним словом “ВЕЛИЧ”, яке уособлює його велич та могутність, розглядається як окрема одиниця, що складається з інших частин. За допомогою українського еквіваленту ідея речення передається.

Інший приклад парцеляції:

“I genitori di Iomir, che era la bambina più amica di Robi, erano stati egoisti, EGOISTI, e-go-i-sti [88, с. 94]”.

“Батьки Йомір, найліпшої подружки Робі, теж були егоїсти, e-go-їс-ти [87, с. 96]”.

Перекладач не вдається то капіталізації слова “егоїсти” як в оригіналі, але слово “егоїзм” розбите на склади “е-го-їс-ти”, що робить його складним для розуміння і використовується для підкреслення важливості кожної його частини в контексті розуміння та осуду егоїзму.

Важливе місце в романі займають окличні речення. Разом з питальними реченнями вони формують ту саму атмосферу дитячої допитливості, бешкетництва та щирих емоцій. Переважна більшість реплік ельфа – головного персонажа роману представлена саме окличними реченнями. Нижче наведемо декілька прикладів:

“Davvero?” si informò contento. “Davvero io sapere fare quelle cose? E come si fare a facerle? [88, с. 3]” ,

“Справді? — перепитав утішено. — Я справді вміти такі речі? Як це зробити? [88, с. 5]”; “— Mangiarti? Come è? [88, с. 3]” – “— Їсти тебе? Як це? [87, с. 5]”;

“— Diceva tua nonna? Molto carino! [88, с. 4]”;

“— То так казала твоя бабуся? Дуже мило! [87, с. 5]”;

“— Cosa c'è, vostra Grazia? [88, с. 4]”

“— А що це таке, ваша високість? [87, с. 5]”.

Втім, перекладач задумку автора, залишивши окличність речень.

У процесі аналізу перекладу конструкцій у романі "Останній Ельф" Сільвани де Марі, було розглянуто різноманітні синтаксичні конструкції, що використовуються автором для створення образності, глибини та емоційного забарвлення тексту. Увесь арсенал синтаксичних засобів у тексті робить його захопливим не лише для читання, але й для вивчення. Прості, не перенасичені описами речення, у поєднанні з складними, наповненими напруженою атмосферою, роблять текст легким для сприйняття. Прописані думки персонажів у різних настроях допомагають поповнювати словниковий запас за рахунок численних вставних слів. Парцельовані конструкції роблять головні думки персонажів вагомими та зосереджують увагу на важливих моментах. Те саме можна помітити в перекладі Романа Скакуна на українську мову. Перекладач успішно зберігає структуру речень, відтворює думки персонажів, цікаво їх використовує та надає тексту виразності та насиченості.

ВИСНОВКИ

Дослідження, що присвячене аналізу лінгвокультурних аспектів перекладу італійської сучасної італійської дитячої літератури українською мовою, здійснюється у рамках широкого спектру завдань, які охоплюють різні аспекти перекладу та вивчення літературних текстів. Завдання цього дослідження включають ретельне вивчення та аналіз лінгвокультурних особливостей перекладу соціально маркованої лексики, мовних характеристик головного героя та перекладу метафор, конструкцій, фразеологічних одиниць та тропів.

Основною метою цього дослідження є виявлення особливостей та труднощів, що виникають у процесі перекладу італійської літератури на українську мову, а також розроблення рекомендацій для покращення перекладацьких підходів. Порівняльний аналіз різних аспектів перекладу дозволить виявити взаємозв'язки між мовами та культурами, а також розкрити специфіку перекладацької діяльності.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що переклад італійської сучасної дитячої літератури українською мовою є складним та багатограним процесом, який потребує великої уваги до деталей, культурних особливостей та мовних нюансів. Поглиблене дослідження літературних текстів допоможе розкрити багатогранність та унікальність кожної мови, а також збагатить наше розуміння світової літератури та міжкультурних комунікацій.

Загалом, результати цього дослідження можуть стати важливим внеском у розвиток перекладознавства та літературознавства, а також надихнути на подальші дослідження у цій області. Розроблені рекомендації сприятимуть покращенню якості перекладів та забезпечать більшу доступність італійської літератури для українських читачів, сприяючи культурному обміну та розширенню світогляду.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки.

Дитяча література є важливим елементом культурної спадщини, яка має значний вплив на розвиток та виховання молодого покоління. Переклад дитячої літератури має свої власні особливості, які вимагають уваги та спеціального

підходу від перекладача. Деякі з найважливіших особливостей цього процесу включають вікові та культурні аспекти. Переклад дитячої літератури повинен враховувати вікові та культурні особливості цільової аудиторії.

Для вдалого перекладу є доцільним використання перекладацьких трансформацій, бо них можуть входити: лексико-семантичні трансформації, що включають вибір варіантного відповідника, контекстуальну заміну, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресію, декомпресію, пермутацію, транспозицію, конкретизацію значення та генералізацію значення; граматичні трансформації, що виникають через компенсацію, зміну порядку слів, поділ та інтеграцію; стилістичні трансформації, до яких належать логізація, експресивація, модернізація та архаїзація.

Процес перекладу антропонімів є складним і вимагає вдосконалення існуючих методів із подальшим застосуванням їх на практиці. Щоб досягти бажаного результату, перекладач повинен ретельно дослідити антропоніми, наявні в тексті, і добре знати культуру країни оригіналу. Кожен антропонім містить закодовану інформацію не тільки про персонажа, але й про країну, яка його створила, її культуру та традиції. Тому завдання перекладача полягає не лише в розкодуванні цієї інформації, а й у її трансформації у зрозумілу форму та закодуванні у відповіднику мовою перекладу.

Лінгвокультурна адаптація тропів, фразеологізмів та конструкцій у перекладах дитячої літератури вимагає уважності та творчого підходу. Перекладачі повинні зберігати оригінальну суть і атмосферу твору, одночасно роблячи текст зрозумілим і близьким для українських читачів. За допомогою виконаного порівняльного аналізу, можемо зробити висновок, що переклад тропів у романі Сільвани де Марі виконується за допомогою підбору еквівалентів. Рідше, за допомогою контекстуальної заміни та опущення. Переклад фразеологічних одиниць відбувається за допомогою часткового еквіваленту, рідше — описовим методом. У дитячій літературі велику роль відіграють антропоніми. Переклад цих одиниць було викликом для перекладача,

оскільки метою було – зберегти оригінальне значення і настрій твору. Красномовні імена персонажів, назви міст часто створюють складнощі для перекладу. Роман Скакун, перекладач роману “Останній ельф” здебільшого вживає транслітерацію для перекладу імена головних героїв, зберігаючи магічність та емоційне навантаження антропонімів. У одному випадку вдається до адаптативного перекладу, полегшуючи розуміння імені українському читачеві.

У процесі аналізу перекладу конструкцій у романі "Останній Ельф" Сільвани де Марі, було розглянуто різноманітні синтаксичні конструкції, що використовуються автором для створення образності, глибини та емоційного забарвлення тексту. Під час аналізу перекладу конструкцій у романі “Останній Ельф” Сільвани де Марі, ми дійшли до висновку, що у творі поширеним є вживання повільних та довгих речень з багатою підсиленою структурою. За допомогою перекладу без зміни структури речення вдалось зберегти задумку автора.

Підбиваючи підсумок, зазначаємо, дослідження лексико-стильових особливостей перекладу італійської дитячої літератури на українську мову є актуальним та важливим для розвитку перекладацької та літературної теорії, а також сприяє розширенню розуміння культурного контексту, вкладеного в дитячу літературу сучасної Італії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко, Т. П. (2012). Когнітивні чинники, що визначають вибір стратегії перекладу. Філологічні трактати, Т. 4, № 3, 5–13.
2. Баран У. С. Специфіка комунікації у літературі для дітей та юнацтва (на матеріалі німецькомовної прози) : дис. ... канд. філол. наук : [спец.] 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / Таврійський національний ун-т ім. В. І. Вернадського. Сімферополь, 2008. 234 с.
3. Бережна М. В. Антропонімія дитячої літератури жанру фентезі. Київ : ЗНУ, 2007. 149 с.
4. Білас, А. А. 2013. Операційний інструмент перекладу французької зниженої розмовної лексики. Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 645, 65–69.
5. Богданець-Білоskalенко Н. І. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XX – початку XXI століть : навч. посіб. / уклад. Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.
6. Бойцун І. Є. Дитяча література : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луганськ : ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка», 2013. 319 с.
7. Бойцун І. Є. Дитяча література [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Є. Бойцун, С. А. Негодяєва ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». – Луганськ : ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка», 2013. – 319 с. – Бібліогр.: с. 313-315.
8. Борисова О. В., Юта М. О. Особливості перекладу власних назв (на матеріалі роману Дж. Мартіна «Гра престолів» та його перекладів українською мовою). Мовні і концептуальні картини світу. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2014. № 50. Ч. 1. С. 80–85. 3.
9. Борисова О.В. Способи відтворення деяких стилістичних засобів в англо-українському перекладі детективної прози, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v28/47.pdf>

10. Бузько, С. А. (2011). Соціально маркована лексика в сучасних художніх текстах. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету, № 6 (1), 552–556.
11. Бумар, К. С. (2020). Лінгвокультурна адаптація вульгаризмів в українськомовних перекладах сучасної італійської прози. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності “Львівський філологічний часопис”, № 8, 20–25.
12. Варданян М. Ментальний світ українця в перекладній літературі для дітей та юнацтва письменників української діаспори. Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Кам’янець-Подільський: Аксіома, 2018. Вип. 46. С. 12–16.
13. Венгренивська М. А. Казкові імена і назви та їх переклад: слов’яно-неслов’янський контекст. Слов’янський світ. 2008. № 6. С. 203–220.
14. Вовк У. С. Поняття дитячої літератури та її художня специфіка. Львів : Національний університет «Львівська Політехніка», 2002. 554 с.
15. Вознюк А. Критерії застосування перекладацьких стратегій у ході перекладу дитячої художньої літератури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. № 32, Т. 2. С. 147–149.
16. Грекова, І. А. (2013). Особливості функціонування розмовної лексики в англomовному художньому тексті та її перекладу: аналіз наукових підходів. Дніпродзержинський державний технічний університет. http://confcontact.com/2013_04_17/2_Grekova.htm.
17. Гудманян, А. Г., Плетенецька, Ю. М. (2014). Переклад жаргонізмів, сленгу і пейоративної лексики художніх фільмів США. Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. Ніжин, № 3, 58–61.
18. Дев'ятко Н. В. Коментар щодо дискусії про молоду літературу на сайті «Буквоїд». «Якість – перш за все» ; Що ховається під яскравою обкладинкою? Гендерні стереотипи у сучасній українській літературі для дітей / Н. В. Дев'ятко // Гендерний журнал «Я». – 2014. – № 1 (35). – С. 35-38. 25.

19. Дев'ятко Н. В. Можливості впливу сучасних жанрів: фантастика, фентезі, казка / Н. В. Дев'ятко // Український Фантастичний Оглядач (УФО), 2009. № 1 (7).
20. Демещька, В. В. (2007). Адаптація як поняття перекладознавства і культурології. Вісник СумДУ. Серія Філологія, № 1. Т. 2, 96–102.
21. Загорійчук, А., Орловська, О. (2014). Методи лінгвістичних досліджень. <http://intkonf.org/zagoriychuk-a-kpn-orlovska-ov-metodi-lingvistichnihdoslidzhen>.
22. Здражко А. Українські дореволюційні видання перекладної дитячої літератури. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/ukrajinski-dorevoljutsijni-vydannya-perekladno-ji-dytyacho-ji-literatury/>
23. Зорівчак Р. Перекладна література для дітей як чинник формування особистості. Іноземна філологія. К.: Український науковий збірник, 2007. С. 3–9.
24. Кальниченко, О. А., Полякова, Ю. Ю. (2011). Українська перекладознавча думка 1920-х–початку 1930-х років. Хрестоматія з перекладознавства до курсу “Історія перекладу”, Нова книга.
25. Качак Т. Б. Дитяча література: навчально-методичний посібник (для студентів спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта») / Т. Б. Качак, Л. М. Круль. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2014. – 236 с.
26. Кіщенко, Ю. В. (2009). Чинники, які впливають на процес перекладу тексту. Наукові записки. Серія “Філологічна”, 46–50.
27. Концепція динамічної еквівалентності. (2021). Bolcheknig. <https://bolcheknig.ru/uk/encyclopedia/konceptiya-dinamicheskoi-ekvivalentnosti-istoricheskoe/>
28. Костецька О. П. Індивідуальне мовлення автора як об’єкт лінгвістики та підходи до його дослідження. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна. 2014. Вип. 49. С. 196–199.
24. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 423 с.
25. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 292 с

29. Кочерган, М. П. (2006). Вступ до мовознавства: Підручник. 2-ге видання. К.: Академія.
30. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна. 2012. № 30. С. 144–147.
31. Литвиненко О. Якісні параметри національного книговидання дитячої художньої літератури. Вісник Книжкової палати. 2010. Вип. 8. С. 7–11.
- Миколишена Т. Мовностилістичні особливості відтворення картини чарівного світу Р.Дала в англо-українському перекладі: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство». Харків, 2018. 259 с. 8.
32. Лукьянова, Т. Г. (2011). Теоретичні аспекти кіноперекладу з англійської на українську мову. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, № 973, Вип. 68, 183–187.
33. Лукьянова, Т. Г. (2012). Жанрово-стилістичні особливості перекладу субтитрів (на матеріалі англomовних художніх фільмів). Філологічні трактати, № 2, Т. 4, 50–55
34. Мінцис Ю., Різничук О. Специфіка художнього перекладу дитячої літератури. URL: <http://nniif.org.ua/File/17mubshp.pdf>
35. Матюха Г. В., Ланцева В. С. Лексико-стилістичні засоби художньої виразності в романі Дена Брауна «Янголи і Демони». Мова. Свідомість. Концепт: матеріали IV Міжнар. наук.-метод. конф. 2015. С. 51–53
36. Мацько, Л. (2003). Стилістика української мови. К.: Вища школа.
37. Михайленко О. О. Прийом перекладу як один з основних елементів техніки перекладу. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2012. № 13 (248). С. 201 – 208.
7. Онопрієнко Т. Епітет у системі тропів сучасної англійської мови, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/3668/1/05otmsam.pdf>. 8. Остроушко О.А. Лексичні трансформації при перекладі, [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531674.pdf>

38. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с. URL: <http://nk.in.ua/pdf/929r.pdf> (дата звернення: 20.05.2023).
39. Некряч, Т. Є., Чала, Ю. П. (2008). Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів. Навчальний посібник. Вінниця.
40. Новікова К. О. Використання стилістичних фігур та тропів в англomовних рекламних слоганах та проблеми їх перекладу. Записки з романо- германської філології. 2016. Одеса: КП ОМД. Вип. 1 (36). С. 123–130.
41. Огар Е. І. Сучасна дитяча книга як національний культурний продукт / Е. І. Огар // Поліграфія і видавнича справа. – 2014. – № 1-2. – С. 3- 8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pivs_2014_1-2_2
42. Олійник І. Інтерпретація дитячої літератури: погляди — переклади — трансформації. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. 2013. Вип. 36. С. 343–346. 11. Потапова А. Дитяча література: підходи та критерії перекладу. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2010. № 49. С. 193–197.
43. Перетята О. С. Українська дитяча література другої половини ХХ – початку ХХІ століття: творчість Зірки Мензатюк [монографія] / О. С. Перетята, Т. С. Пінчук. – Луганськ : Глобус, 2014. – 200 с.
44. Рибалка, Я. І. (2014). Жаргонізми в літературі: мовні викрутаси чи зона підвищеної небезпеки? (на матеріалі роману “Архе” Л. Дереша). Дослідження з лексикології і граматики української мови, № 15, 212–221.
45. Семенюк В. Я. Внутрішнє мовлення: лінгвостилістичні аспекти інтерпретації української художньої прози ХХ століття: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2006. 20 с
46. Сопилук, Н. М. (2010). Переклад як особливий вид міжмовної та міжкультурної комунікації. Філологічні трактати. Сумський державний університет, Т.2, №3, 199–203.
47. Ставицька, Л. (2003). Короткий словник жаргонної лексики української мови. К.: Критика.

48. Ставицька, Л. (2005). Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ.
49. Трифонова О.Е. Переклад "тексту в тексті" або ще раз про інтертекстуальність // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: збірник наукових праць / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — Київ, 2004. — Вип. 5. — С. 77-81.
50. Чала, Ю. В. (2011). Переклад в аспекті семіотики та культурології. <https://www.chala.kiev.ua/раздел-1/>.
51. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. — К. Либідь, 2007. — 248 с.
52. Чередниченко, О. І. (2007). Дві тенденції в українському художньому перекладі. Про мову і переклад. К.: Либідь, 150–161.
53. Чернишова Ю. О. Переклад як зустріч з Іншим: філософія гостинності Доменіко Єрволіно // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. Наук. пр. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2013, вип 2 (44). с. 324-331
54. Шалагінов Б. Б.. Дитинство і література: постмодерна візія / Борис Шалагінов // «Всесвітня література в школах України», 2015. — № 11. — С. 2- 6.
55. Шмігер, Тарас. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. — К.: Смолоскип, 2009,— 342 с.

ІНШОМОВНІ ДЖЕРЕЛА

56. Alfieri, G. (2011). Verga traduttore e interprete del parlato e della parlata siciliana. Le nuove forme del dialetto. A c. di G.Marcato. Padova: Unipress.
57. André Lefevere. Translating literature: Practice and Theory in a comparative Literature Context / André Lefevere. — The Modern Language Association of America. — New York. 1992
58. Bassnett, S. (2002). Translation studies. London; New York: Routledge.
59. Bembo, P. (1966). Prose della volgar lingua. Gli Asolani. Rime. A cura di C. Dionisotti. Torino: UTET.
60. Berruto, G. (1987). Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo. Roma: La Nuova Italia scientifica.
61. Berruto, G. (2003). Fondamenti di sociolinguistica. Roma, Bari: Laterza.

62. Berruto, G., Cerutti M. (2011). La linguistica. Un corso introduttivo, Torino, UTET.
63. Berutto, G., Cerutti, M. (2014). Manuale di sociolinguistica. UTET Università.
64. Bianchi, P. (2013). I soprannomi dei camorristi. BlogNaoli.
<http://tapiroblognapoli.blogspot.com/2013/12/i-soprannomi-dei-camorristi.html>.
65. Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S. & Edward Finegan. (1999). Longman Grammar of Spoken and Written English. Harlow: Pearson Education Limited.
66. Bumar K., N. Filonenko. (2021). Hybridization of types of socially marked vocabulary in modern Italian fiction. COGITO (Open Acces Journal). Bucharest, Vol. IX, 209–223.
67. Camilleri e le 3.109 parolacce di Montalbano. (2020). Parolacce.
<https://www.parolacce.org/2020/09/06/statistiche-turpiloquio-montalbano/>.
68. Casillo, G. (2017). La lingua napoletana. La storia – Le parole. Youcanprint Self-Publishing.
69. Laura Salmon. Teoria della traduzione. Italiano. Storia, scienza, professione. - Antonio Vallardi Editore s.u.r.l. 2005— 190 p.
70. Persson L.- Ch. Translations of children's books . Lund Bibliotekstjaenst. 1962. 114 p.
71. Pierangela Diadori. Teoria e tecnica della traduzione. Strategie, testi e contesti. Firenze: Le Monnier Università Mondadori, 2012. – 382 p.
72. Puurtinen T. Linguistic acceptability in translated children s literature. Joensuu : University of Joensuu. 1995. 277 p.
73. Puurtinen T. Syntax, Readability and Ideology in Children's Literature Meta: journal des traducteurs // Meta: Translators' Journal. 1998. Vol. 43, № 4. P. 524–533.
74. Reiss K. Translation Criticism. The Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment / transl. into English by Erroll F. Rhodes. Manchester : St. Jerome Publishing, 2000. 127 p.
75. Shavit Z. Poetics of Children's Literature URL:
<http://www.tau.ac.il/~zshavit/pocl/five.html> (дата звернення 07.10.19).
76. Tabbert R. Approaches to the Translation of Children's Literature URL:
<http://linguists.narod.ru/articles.html> (дата звернення 07.10.2019).

77. Toury G. Descriptive Translation Studies and beyond. Amsterdam - Philadelphia : John Benjamins. 1995. 311 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

78. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005.

79. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / [ред. А. Волков]. – Чернівці : Золоті Лаври, 2001. – 636 с.

80. Літературознавчий словник-довідник / за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 753 с.

81. Сучасний італійсько—український українсько—італійський словник: 42 000 слів + табл. неправ. дієслів / ред.—уклад. О.В. Зав'язкін; пер. з рос. І.Г. Данилюка, ред. Ю.Є. Єфременкова. — Донецьк: БАО, 2011. — 528 с.

82. Словник італійсько—український, українсько—італійський: 75 000 слів та словосполучень / автор—укладач О. Мазур. — Донецьк: Глорія, 2010. — 608 с.

83. Devoto G., Oli G. C. Dizionario della lingua italiana. – Firenze: Le Monnier, 2005. – 3188 p.

84. Dizionario Italiano La Repubblica. URL: <http://dizionari.repubblica.it/italiano.php>

85. Enciclopedia Italiana Treccani. URL: <http://www.treccani.it/vocabolario>

86. Pompeo L., Prokopovych M. Dizionario ucraino. Italiano-ucraino, ucraino-italiano – Vallardi A., 2005. – 560 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮРИСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

87. Де Марі, Сільвана. Останній ельф. Видання: Київ, Видавництво "Комора", 2020. 324 с.

88. De Mari, Silvana. L'ultimo elfo. Milano: Mondadori, 2002. 311 p.

RIASSUNTO

Il tema della tesi è dedicato all'analisi delle caratteristiche lessicali e stilistiche della traduzione in ucraino della letteratura infantile italiana moderna basata sul romanzo di Silvana de Mari "L'ultimo elfo".

I compiti di questa ricerca includono lo studio attento e l'analisi delle peculiarità linguistico-culturali della traduzione del lessico socialmente marcato, delle caratteristiche linguistiche del protagonista e della traduzione di metafore, costrutti, unità fraseologiche e tropi. L'obiettivo principale di questa ricerca è individuare le peculiarità e le difficoltà che sorgono nel processo di traduzione della letteratura italiana in lingua ucraina, nonché sviluppare raccomandazioni per migliorare gli approcci traduttivi. L'analisi comparativa di diversi aspetti della traduzione permetterà di individuare le relazioni tra lingue e culture, nonché di svelare la specificità dell'attività traduttiva.

Sulla base della ricerca condotta, si può concludere che la traduzione della letteratura contemporanea italiana per bambini in lingua ucraina è un processo complesso e sfaccettato che richiede grande attenzione ai dettagli, alle peculiarità culturali e alle sfumature linguistiche. Lo studio approfondito dei testi letterari aiuterà a rivelare la complessità e l'unicità di ogni lingua, arricchendo la nostra comprensione della letteratura mondiale e delle comunicazioni interculturali.

In generale, i risultati di questa ricerca possono costituire un contributo significativo allo sviluppo degli studi sulla traduzione e sulla letteratura, nonché ispirare ulteriori ricerche in questo campo. Le raccomandazioni sviluppate favoriranno il miglioramento della qualità delle traduzioni e garantiranno una maggiore accessibilità della letteratura italiana ai lettori ucraini, promuovendo lo scambio culturale e l'espansione degli orizzonti culturali. La ricerca condotta ha permesso di trarre le seguenti conclusioni.

La letteratura per bambini è un elemento importante del patrimonio culturale che ha un notevole impatto sullo sviluppo e sull'educazione delle giovani generazioni. La traduzione della letteratura per bambini ha le sue peculiarità che richiedono attenzione e un approccio speciale da parte del traduttore. Alcune delle caratteristiche più

importanti di questo processo includono gli aspetti legati all'età e alla cultura. La traduzione della letteratura per bambini deve tener conto delle caratteristiche di età e culturali del pubblico di destinazione.

Per una traduzione efficace è opportuno utilizzare le trasformazioni traduttive, che possono includere: trasformazioni lessicali e semantiche, come la scelta di un corrispondente alternativo, la sostituzione contestuale, il prestito, la traduzione descrittiva, la trascrizione, la traduzione antonimica, la compressione, la decompressione, la permutazione, la trasposizione, la specificazione del significato e la generalizzazione del significato; trasformazioni grammaticali, che derivano dalla compensazione, il cambio di ordine delle parole, la divisione e l'integrazione; trasformazioni stilistiche, tra cui la logizzazione, l'espressivizzazione, la modernizzazione e l'arcaizzazione.

Il processo di traduzione dei nomi propri è complesso e richiede il perfezionamento dei metodi esistenti con successiva applicazione pratica. Per ottenere il risultato desiderato, il traduttore deve studiare attentamente i nomi propri presenti nel testo e conoscere bene la cultura del paese d'origine. Ogni antroponimo contiene informazioni codificate non solo sul personaggio, ma anche sul paese che lo ha creato, sulla sua cultura e tradizioni. Pertanto, il compito del traduttore non è solo decodificare queste informazioni, ma anche trasformarle in una forma comprensibile e codificarle nella lingua di destinazione. L'adattamento linguistico-culturale di tropi, fraseologie e costrutti nelle traduzioni della letteratura per bambini richiede attenzione e un approccio creativo.

I traduttori devono preservare l'essenza e l'atmosfera del testo originale, rendendo contemporaneamente il testo comprensibile e vicino ai lettori ucraini. Attraverso un'analisi comparativa eseguita, si può concludere che la traduzione dei tropi nel romanzo "Silvanna de Mari" avviene attraverso la selezione di equivalenti. Meno frequentemente, mediante sostituzione contestuale e omissione. La traduzione di unità fraseologiche avviene attraverso un equivalente parziale, più raramente mediante un metodo descrittivo. Nella letteratura per bambini, i nomi propri e gli antroponimi giocano un ruolo importante. La traduzione di queste unità è stata una

sfida per il traduttore, poiché l'obiettivo era preservare il significato originale e l'atmosfera del testo. Nomi di personaggi eloquenti, nomi di città spesso creano difficoltà nella traduzione. Il traduttore del romanzo "L'ultimo elfo" usa principalmente la traslitterazione per tradurre il nome dei personaggi principali, preservando la magia e il carico emotivo degli antroponimi. In un caso, ricorre alla traduzione adattiva, facilitando la comprensione del nome al lettore ucraino.

Nel corso dell'analisi della traduzione delle costruzioni nel romanzo "L'ultimo elfo" di Silvana de Mari, sono state esaminate varie costruzioni sintattiche utilizzate dall'autore per creare immagini, profondità e coloriture emotive nel testo. Durante l'analisi della traduzione delle costruzioni nel romanzo "L'ultimo elfo" di Silvana de Mari, abbiamo concluso che nel lavoro è comune l'uso di frasi lente e lunghe con una struttura elaborata. La traduzione senza cambiare la struttura della frase è stata in grado di preservare l'idea dell'autore. In sintesi, l'analisi delle peculiarità lessicali e stilistiche